

หน่วยที่ 12 การพัฒนาการศึกษาและกรณีตัวอย่างด้านการเมืองการปกครองท้องถิ่น

ปรีวัฒน์ ช่างคิด
อาจารย์ประจำสาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น
วิทยาลัยชุมชนระนอง

แผนการสอนประจำหน่วย

หน่วยที่ 12 การพัฒนากรณีศึกษาและกรณีตัวอย่างด้านการเมืองการปกครองท้องถิ่น

เค้าโครงเนื้อหา

- 12.1 การเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษา
- 12.2 กรณีตัวอย่างจำนวนสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลจังหวัดระนอง ตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2562
- 12.3 กรณีตัวอย่างการจัดการขยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดระนอง
- 12.4 การเสริมสร้างศักยภาพแกนนำเกษตรกรในการพัฒนาระบบเกษตรอินทรีย์ที่อิงหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนบ้านในไร่ อำเภอละอุ่น จังหวัดระนอง
- 12.5 สรุป

แนวคิด

การเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษาเป็นวิธีที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้จากการคิดวิเคราะห์และการลงมือปฏิบัติจริง เป็นวิธีที่สอดคล้องการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วยขั้นตอนหลัก คือ

ขั้นการพัฒนากรณีศึกษาและขั้นการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษา กระบวนการการพัฒนากรณีศึกษา มีขั้นตอนที่สำคัญแบ่งเป็น 4 ช่วงหลัก คือ ช่วงที่ 1 การเลือกแหล่งที่มาของกรณีศึกษาและการขอความยินยอมเบื้องต้น ช่วงที่ 2 การเก็บข้อมูล ช่วงที่ 3 การเขียนกรณีศึกษา และช่วงที่ 4 การลงนามยินยอมจากแหล่งข้อมูล และขั้นการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษาเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้วยวิธีการอภิปรายกลุ่ม สามารถสร้างองค์ความรู้ได้อย่างหลากหลาย

ตัวอย่างกรณีศึกษาด้านการเมืองการปกครองท้องถิ่นในจังหวัดระนอง ได้แก่ การวิเคราะห์จำนวนสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลจังหวัดระนองตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2562 เป็นการวิเคราะห์จำนวนสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลจังหวัดระนองที่ลดลงเหลือหมู่บ้านละ 1 คน

กรณีตัวอย่างการจัดการขยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดระนอง เป็นการนำเสนอปรากฏการณ์แก้ไขปัญหาขยะของจังหวัดระนองในฐานะเป็น 1 ใน 20 จังหวัดที่มีปัญหาด้านการจัดการขยะมากที่สุด โดยวิเคราะห์ศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในฐานะหน่วยงานหลักที่ต้องดำเนินการ

กรณีตัวอย่างการเสริมสร้างศักยภาพแกนนำเกษตรกรในการพัฒนาระบบเกษตรอินทรีย์ที่อิงหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนบ้านโนไร่ อำเภอละอุ่น จังหวัดระนอง เป็นการส่งเสริมเศรษฐกิจและสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กรณีตัวอย่างทั้งหมดสามารถเรียนรู้การเมืองการปกครองท้องถิ่นที่ให้ความสำคัญกับพื้นที่จังหวัดระนองได้

วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม

เมื่อศึกษาหน่วยนี้จบแล้ว นักศึกษาสามารถ

1. พัฒนาการกรณีศึกษาด้านการเมืองการปกครองท้องถิ่น
2. เสนอแนะการเสริมสร้างการเมืองการปกครองท้องถิ่นจากกรณีตัวอย่างได้

วิธีสอน

1. การบรรยาย
2. การอภิปราย
3. วิเคราะห์กรณีตัวอย่าง
4. การศึกษาชุมชน
5. การฝึกปฏิบัติเขียนกรณีศึกษา

กิจกรรมการเรียนการสอน

1. ผู้เรียนศึกษาเอกสารประกอบการสอนหน่วยที่ 12 การพัฒนากรณีศึกษาและกรณีตัวอย่างด้านการเมืองการปกครองท้องถิ่น
2. ผู้เรียนวิเคราะห์และอภิปรายกรณีตัวอย่าง
3. ผู้สอนสรุปสาระสำคัญของกรณีตัวอย่าง และชี้ให้เห็นความสำคัญด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างความตระหนักแก่ผู้เรียน
4. ผู้สอนบรรยายและร่วมอภิปรายหลักการพัฒนากฎหมายกับผู้เรียน
5. ผู้เรียนและผู้สอนลงพื้นที่ฝึกปฏิบัติการรวบรวมข้อมูล พัฒนาการกรณีศึกษา และเตรียมนำข้อมูลไปจัดสัมมนาต่อไป
6. ผู้เรียนทำแบบฝึกหัดและแบบประเมินผลหลังเรียนประจำหน่วย

สื่อการเรียนการสอน

1. เอกสารประกอบการสอน
2. โปรแกรมนำเสนองาน (power point) การพัฒนากฎหมาย
3. ชุมชน/พื้นที่ทางสังคม
4. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชนในจังหวัดระนอง

5. แบบฝึกหัดประจำหน่วย
6. แบบประเมินผลหลังเรียนประจำหน่วย

การประเมินผล

1. สังเกตและบันทึกผลการจากพฤติกรรมความสนใจและการมีส่วนร่วมในชั้นเรียน การทำกิจกรรมกลุ่ม การตอบคำถามขณะที่มีการอภิปรายและซักถาม
2. ตรวจสอบคุณภาพกรณีศึกษา
3. ตรวจสอบผลงานที่ได้รับมอบหมายจากการทำแบบฝึกหัดประจำหน่วย
4. แบบประเมินผลหลังเรียนประจำหน่วย
5. ประเมินผลจากการสอบกลางภาคเรียนและปลายภาคเรียน

12.1 การเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษา

เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษาจึงนำเสนอประเด็นสำคัญ ดังนี้

12.1.1 ความหมาย

การเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษามีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายไว้ ซึ่งส่วนใหญ่ให้ความหมายสอดคล้องกัน โดยเป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและส่วนใหญ่ระบุว่าเป็นรูปแบบการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับศตวรรษที่ 21 ดังนี้

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ (มปป. : 4) ระบุการเรียนรู้แบบกรณีศึกษาไว้ว่า หมายถึง กระบวนการที่ผู้สอนนำเสนอกรณีศึกษา หรือตัวอย่าง หรือเรื่องราวที่เกิดจากสถานการณ์ใด ๆ ซึ่งมีปัญหาความขัดแย้งอยู่ โดยนำเสนอในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนได้ศึกษาวิเคราะห์ อภิปราย แลกเปลี่ยนข้อมูลซึ่งกันและกันในการหาแนวทางแก้ปัญหา จะช่วยให้ผู้เรียนมีความเข้าใจพื้นฐานของปัญหาและตัดสินใจแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (2553 : 11 - 13) อธิบายการสอนด้วยกรณีศึกษา (Case Method Learning) ไว้ว่า CASE ที่ใช้เพื่อการเรียนการสอน มีลักษณะเป็นเรื่องสั้นที่เขียนขึ้นเพื่อบรรยายสภาพการณ์ของเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่ง บทบาทของผู้ที่เกี่ยวข้อง และสถานการณ์คับขันที่สมควรได้รับการแก้ไข หรือประเด็นปัญหาที่ต้องตัดสินใจภายในช่วงเวลาที่กำหนด และข้อมูลที่เกี่ยวข้องในการตัดสินใจเนื้อเรื่องของกรณีศึกษามีได้สื่อถึงวิถีปฏิบัติที่ดีหรือไม่ดีของหน่วยงานใด ๆ แต่เป็นการเปิดประเด็นเพื่อการตัดสินใจบนพื้นฐานของข้อมูลต่าง ๆ ตามที่ปรากฏในสถานการณ์ดังกล่าว ลักษณะสำคัญของกรณีศึกษาเพื่อการเรียนการสอน คือ การมีประเด็นเพื่อการพิจารณาที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้ตามที่ผู้สอนกำหนด และมีขนาดความยาวของเรื่องที่เอื้อต่อการเตรียมตัวเพื่อการเรียนการสอนอย่างเหมาะสม ดังนั้น การเรียนการสอนด้วยกรณีศึกษาจะหมายถึงการใช้กรณีศึกษาแบบ CASE เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะอย่างรอบด้าน

จากความหมายที่กล่าวมาสรุปได้ว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษาเป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นความสนใจของผู้เรียนเป็นหลัก โดยผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน ซึ่งเป็นกิจกรรมอะไรก็ได้ตามความสนใจที่ต้องสอดคล้องกับคำอธิบายรายวิชาที่เรียน

12.1.2 ลักษณะของกรณีศึกษาที่เหมาะสมในการเรียนรู้

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (2553 : 86) ได้สรุปกรณีศึกษาที่ดีเหมาะสมกับการใช้เป็นเครื่องมือในการเรียนการสอน ดังนี้

- (1) มีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับสาระทางวิชาการที่ผู้สอนต้องการนำเสนอ
- (2) นำเสนอเรื่องราวหรือเหตุการณ์ที่ดึงดูดใจให้ผู้เรียนต้องการมีส่วนร่วมในการคิดตามเหตุการณ์นั้น
- (3) สามารถสร้างความรู้สึกร่วมไปกับตัวละครหลัก

(4) กระตุ้นให้ผู้อ่านมีการถกประเด็นและเน้นให้เกิดการตัดสินใจ

(5) มีข้อมูลประกอบการตัดสินใจที่ครบถ้วนเพียงพอสอดคล้องกับสถานการณ์ที่เป็นจริง

(6) เชื่อมโยงกับประเด็นปัญหาที่ทันสมัย

จากลักษณะของกรณีศึกษาที่เหมาะสมในการเรียนการสอนจะเห็นว่าสอดคล้องกับแนวคิดการจัดการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและเน้นการเรียนรู้เชิงลึกในเรื่องราวต่างๆ ที่สนใจ

12.1.3 การพัฒนากรณีศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (2553 : 43 - 82) ระบุการพัฒนากรณีศึกษา คือ การเขียนเรียบเรียงเรื่องราวที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานความเป็นจริง โดยนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์นั้น ๆ และการนำข้อมูลปฐมภูมิและข้อมูลทุติยภูมิที่เกี่ยวข้อง มาประกอบการคิดวิเคราะห์ และการตัดสินใจเพื่อแก้ไขปัญหาในเหตุการณ์ดังกล่าว การเขียนกรณีศึกษาถือว่าเป็นกระบวนการหนึ่งที่ต้องใช้ความคิดสร้างสรรค์ที่จะทำให้เนื้อเรื่องมีความน่าสนใจในการอ่านชวนให้ติดตามประกอบกับการใช้แนวคิดเชิงระบบ เพื่อให้การวางโครงเรื่องมีเนื้อหาข้อมูลที่เหมาะสมให้ผู้อ่านสามารถเข้าถึงสถานการณ์ที่น่าเสนออยู่ได้ดี โดยเรื่องราวกรณีศึกษาต้องมีเค้าโครงมาจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริง อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนกรณีศึกษาอาจเลือกใช้ชื่อสมมติของผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียในเนื้อเรื่องหรือผู้ที่ทำการตัดสินใจ และตัดแปลงข้อมูลเชิงปริมาณอย่างเป็นระบบ เพื่อปกป้องข้อมูลลับของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องแต่ยังคงไว้ซึ่งความสัมพันธ์และความสมเหตุสมผล ของเรื่องทั้งหมดโดยไม่เสียอรรถรส ผู้เขียนยังอาจแสดงภาพหรือตารางข้อมูลประกอบเนื้อเรื่องเพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจกรณีศึกษาได้ง่าย

การเลือกใช้และการเขียนกรณีศึกษาควรคำนึงถึงผู้เรียนและวัตถุประสงค์การเรียนรู้เป็นหลัก ดังนั้น การออกแบบมิติความซับซ้อนของกรณีศึกษาจึงเป็นสิ่งที่จำเป็น เพื่อให้มั่นใจว่ากรณีศึกษานั้นเหมาะสมกับระดับองค์ความรู้ของผู้เรียนและวัตถุประสงค์การสอน มิติความซับซ้อนของกรณีศึกษาตามแบบ Richard Ivey School of Business, The University of Western Ontario แบ่งเป็น 3 มิติคือ มิติการวิเคราะห์ (Analytical) มิติทฤษฎี (Conceptual) และมิติการนำเสนอ (Presentation) ในแต่ละมิติแบ่งเป็นระดับความซับซ้อนได้ 3 ระดับ จากระดับ 1 ที่ง่ายไม่ซับซ้อนไปจนถึงระดับ 3 ที่มีความซับซ้อนสูงสุด สามารถอธิบายได้ดังนี้

(1) มิติการวิเคราะห์ มิตินี้เกี่ยวข้องกับกระบวนการวิเคราะห์ประเด็นปัญหา การตัดสินใจ กรณีศึกษาหนึ่งเรื่องสามารถนำมาดัดแปลงเพื่อให้ได้ระดับความยากในมิติการวิเคราะห์ที่แตกต่างกันออกไป

ระดับ 1 กรณีศึกษามีความซับซ้อนน้อยที่สุด โดยจะมีการกำหนดปัญหา สิ่งที่ต้องตัดสินใจมีการกำหนดทางเลือกในการแก้ปัญหา และมีการวิเคราะห์เบื้องต้นในข้อดีและข้อเสียของทางเลือกไว้ให้แล้ว

ระดับ 2 กรณีศึกษามีความซับซ้อนขึ้นอยู่ในระดับปานกลาง โดยจะมีการกำหนดปัญหาและสิ่งที่ต้องตัดสินใจไว้อย่างชัดเจนแต่ไม่ได้กำหนดทางเลือกหรือทำการวิเคราะห์เบื้องต้นไว้ให้ระดับ กรณีศึกษามีความซับซ้อนมากที่สุด โดยจะไม่มีการระบุประเด็นปัญหาและตัวเลือกไว้เลย ผู้อ่าน จึงต้องตัดสินใจเองทั้งหมดในการวางกรอบปัญหาต่าง ๆ

(2) มิติทฤษฎี ระดับความยากง่ายของกรณีศึกษาจะถูกกำหนดโดยการนำแนวคิดหรือทฤษฎีมาประยุกต์ใช้ในการวิเคราะห์โดยพิจารณาได้ 2 ลักษณะ คือ

ลักษณะแรก ความซับซ้อนของแนวคิดและทฤษฎีนั้น ๆ เช่น กระบวนการควบคุมคุณภาพ (Quality Control) เมื่อเปรียบเทียบกับการบริหารคุณภาพ (Total Quality Management) มีความแตกต่างกันในแง่ความซับซ้อนของแนวคิด

ลักษณะที่สอง การเลือกใช้เครื่องมือในการแก้ปัญหาที่ถูกต้อง ถ้าเป็นแนวคิดง่าย ๆ ไม่ซับซ้อนก็จะถือว่าอยู่ในระดับ 1 และระดับ 2 หากต้องใช้แนวคิดและทฤษฎีหลาย ๆ ทฤษฎีมาประยุกต์ใช้ร่วมกัน ถือว่าอยู่ในระดับ 3

สำหรับมิติทฤษฎีระดับ 1 กรณีศึกษามีแนวคิดและต้องใช้ทฤษฎีที่ง่าย ไม่ซับซ้อน ระดับ 2 กรณีศึกษาต้องใช้แนวคิดและทฤษฎี 2-3 ทฤษฎี มาประยุกต์ใช้ร่วมกัน และระดับ 3 กรณีศึกษาต้องใช้แนวคิดและทฤษฎีหลายทฤษฎีมาประยุกต์ใช้ร่วมกัน ผู้อ่านต้องตัดสินใจเลือกใช้เครื่องมือในการแก้ปัญหาหรือการออกแบบกรอบการวิเคราะห์ (Conceptual Framework) เอง เพื่อให้เหมาะสมกับสถานการณ์ในกรณีศึกษา

(3) มิติการนำเสนอ คือวิธีการนำเสนอข้อมูลในเรื่องกรณีศึกษาว่ามีการวางโครงสร้างและเค้าโครงอย่างไร และมีการนำเสนอข้อมูลเพื่อใช้ประกอบการวิเคราะห์ครบถ้วนหรือไม่ ผู้อ่านสามารถใช้ข้อมูลที่ปรากฏอยู่ในกรณีศึกษาเท่านั้นก็สามารถวิเคราะห์กรณีศึกษาได้ครบถ้วน ในบางครั้งอาจมีข้อมูลมากเกินไปจนกว่าความจำเป็นเพื่อให้ผู้อ่านนั้นต้องใช้ทักษะในการเลือกข้อมูลที่เหมาะสมในการวิเคราะห์กรณีศึกษา หรือในบางครั้งอาจมีข้อมูลประกอบการวิเคราะห์ไม่ครบถ้วน ผู้อ่านจำเป็นต้องทำการค้นหาข้อมูลเพิ่มเติมจากแหล่งภายนอกมาประกอบ

การวิเคราะห์ระดับ 1 กรณีศึกษาสั้น และกระชับ ความยาวไม่เกิน 5-7 หน้ากระดาษรวมภาพและตาราง มีความชัดเจน อ่านง่าย เป็นลำดับขั้นตอน มีข้อมูลที่จำเป็นในการวิเคราะห์ครบถ้วน มีข้อมูลที่ไม่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์น้อยมากหรือไม่มีเลย

การวิเคราะห์ระดับ 2 กรณีศึกษามีความยาวขึ้นเกินกว่า 5-7 หน้ากระดาษรวมภาพและตาราง มีข้อมูลของกรณีศึกษาในภาพรวม อาจมีข้อมูลที่ไม่เกี่ยวข้องในการวิเคราะห์โดยตรง ข้อมูลมีจำนวนมากขึ้นและ/หรือมีโครงสร้างที่ซับซ้อนมากขึ้น

การวิเคราะห์ระดับ 3 กรณีศึกษามีความยาวขึ้นเกินกว่า 5-7 หน้ากระดาษรวมภาพและตาราง มีข้อมูลของกรณีศึกษาในภาพรวม ข้อมูลมีจำนวนมากขึ้น และมีโครงสร้างที่ซับซ้อนมากขึ้น อาจมีข้อมูลที่ไม่เกี่ยวข้องในการวิเคราะห์โดยตรง และ/หรือผู้เรียนต้องหาข้อมูลที่จำเป็นจากแหล่งอื่นเพื่อประกอบการวิเคราะห์

เมื่อความซับซ้อนของมิติการนำเสนอข้อมูลมีมากขึ้น ผู้อ่านต้องใช้เวลาและทักษะเพิ่มเติมในการอ่าน เลือกข้อมูลที่จำเป็น จัดลำดับความสำคัญของข้อมูลและตัดสินใจบ่งชี้ได้ว่ามีข้อมูลอื่นๆ ที่ยังขาดหายอีกหรือไม่ และต้องทำการค้นหาจากแหล่งข้อมูลใดบ้าง

12.1.4 ขั้นตอนการพัฒนากรณีศึกษา

กระบวนการการพัฒนากรณีศึกษา มีขั้นตอนที่สำคัญแบ่งเป็น 4 ช่วงหลัก คือ

ช่วงที่ 1 การเลือกแหล่งที่มาของกรณีศึกษาและการขอความยินยอมเบื้องต้น

ช่วงที่ 2 การเก็บข้อมูล

ช่วงที่ 3 การเขียนกรณีศึกษา

ช่วงที่ 4 การลงนามยินยอมจากแหล่งข้อมูล

12.1.5 การเรียนรู้ด้วยกรณีศึกษา

การเรียนรู้ด้วยกรณีศึกษาช่วยพัฒนาทักษะของผู้เรียนหลายด้าน เช่น การคิดวิเคราะห์ การตัดสินใจ การประยุกต์ใช้ความรู้เชิงวิชาการ การสื่อสารทั้งโดยการพูด และการเขียน การบริหารเวลา การคิดสร้างสรรค์ และทักษะทางสังคม เพื่อให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับการเรียนรู้ด้วยกรณีศึกษา จึงนำเสนอประเด็นที่น่าสนใจ ดังนี้

(1) กลไกการเรียนรู้ด้วยกรณีศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบด้วยงานสำคัญ 3 เรื่อง คือ การเข้าใจระดับความซับซ้อนของกรณีศึกษาที่กำลังพิจารณา การใช้กระบวนการเรียนรู้ด้วยกรณีศึกษา 3 ขั้นตอน และการอ่านและวิเคราะห์กรณีศึกษาอย่างเป็นระบบ งานทั้ง 3 เรื่องนี้มีส่วนสัมพันธ์กัน

(2) การเข้าใจระดับความซับซ้อนของกรณีศึกษาที่กำลังพิจารณา คือ การประเมินระดับความยากง่ายของกรณีศึกษาด้วยการอ่านคร่าว ๆ ทันทีที่ได้รับมอบหมายเพื่อประเมินแนวทางการวิเคราะห์และระยะเวลาที่คาดว่าจะทำงานได้ทันตามกำหนดการเรียนรู้ระดับความยากง่ายพิจารณาได้จากความซับซ้อนใน 3 มุมมองหลัก ได้แก่ มิติการวิเคราะห์ (Analytical) มิติทฤษฎี (Conceptual) และมิติการนำเสนอ (Presentation)

(3) การใช้กระบวนการเรียนรู้ด้วยกรณีศึกษา 3 ขั้นตอน กระบวนการเรียนรู้ 3 ขั้นตอน หมายถึง วิธีการเรียนที่ผู้เรียนใช้เพื่อทำความเข้าใจกับกรณีศึกษา และฝึกทักษะการเรียนรู้ อย่างมีประสิทธิภาพผู้เรียนจะได้ประโยชน์จากการเรียนรู้ ทำความเข้าใจและวิเคราะห์กรณีศึกษา มากขึ้น เมื่อแต่ละคนอ่านและพิจารณากรณีศึกษาที่ได้รับมอบหมายด้วยตนเองภายใต้ระยะเวลาหนึ่ง จากนั้นใช้เวลาอีกช่วงหนึ่งแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับกลุ่มเพื่อนเพื่อหาโอกาสทำความเข้าใจกับกรณีศึกษานั้นในมุมมองใหม่ก่อนที่จะเข้าชั้นเรียนตามกำหนดการปกติ ซึ่งการเรียนรู้ 3 ขั้นตอนมี ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 การวิเคราะห์กรณีศึกษาด้วยตนเอง ขั้นตอนที่ 2 การอภิปรายกลุ่มย่อยหรือการสัมมนา กลุ่มย่อย และขั้นตอนที่ 3 การอภิปรายในชั้นเรียนหรือการสัมมนาขนาดใหญ่

4) การอ่านและวิเคราะห์กรณีศึกษาอย่างเป็นระบบ งานสำคัญที่ช่วยให้การเรียนรู้ด้วยกรณีศึกษาเกิดประโยชน์สูงสุด คือ การอ่านและวิเคราะห์กรณีศึกษาอย่างเป็นระบบเพื่อทำความเข้าใจ

เข้าใจกับภาพรวมทั้งหมดของเรื่อง มองหาประเด็นพิจารณาที่สำคัญ ถือเป็นความรับผิดชอบเบื้องต้นที่ผู้เรียนทุกคนปฏิบัติในระหว่างการเรียนรู้ด้วยตนเอง อย่างไรก็ตาม วิธีการอ่านกรณีศึกษาแตกต่างจากการอ่านตำราเรียนทั่วไปเพราะผู้เรียนจะต้องแก้ปัญหาที่พบจากเนื้อเรื่องในกรณีศึกษาแนวทางในการอ่าน และวิเคราะห์กรณีศึกษาประกอบด้วย 3 ขั้นตอนสำคัญ คือ การทำความเข้าใจกับโจทย์ การวิเคราะห์อย่างย่อ และการวิเคราะห์แก้ไขปัญหาละเอียด

(5) การวิเคราะห์ข้อมูลและแก้ไขปัญหกรณีศึกษาอย่างเป็นระบบ องค์ประกอบหลัก การวิเคราะห์ข้อมูล ระบุและแก้ไขปัญหกรณีศึกษานี้มีองค์ประกอบหลัก ดังนี้

การระบุประเด็นปัญหา ในกรณีศึกษาแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ ปัญหาเฉพาะหน้าในโจทย์ทั่วไปที่จะต้องแก้ไข และปัญหาในเชิงหลักการซึ่งอาจจะระบุเป็นโจทย์เฉพาะเจาะจง การระบุปัญหาได้ถูกต้องเท่ากับว่าได้แก้ไขปัญหสำเร็จไปครึ่งทาง งานแรกของการวิเคราะห์กรณีศึกษา คือ การระบุปัญหาที่ชัดเจนโดยแยกแยะปัญหาที่แท้จริงออกจากอาการของปัญหาที่ปรากฏให้เห็น ดังนั้น ในการระบุปัญหาจึงควรพิจารณา ถึงเหตุผลที่ซ่อนอยู่เบื้องหลังสิ่งที่เห็นเพียงผิวเผิน ความพยายามในการแก้ไขปัญหเฉพาะหน้าในกรณีศึกษาเป็นวิธีการที่จะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจถึงปัญหาเชิงหลักการซึ่งเป็นพื้นฐานของเรื่องดังกล่าว

การวิเคราะห์แก้ไขปัญหกรณีศึกษา การเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษาอยู่ที่การทำความเข้าใจและตีความหมายข้อมูลที่มีในเนื้อเรื่องเพื่อที่จะนำไปสู่ข้อสรุปและการตัดสินใจที่เหมาะสมตัวแบบที่ช่วยในการวิเคราะห์มีหลายชนิด เช่น แผนผังแสดงเหตุและผล (Cause and Effect Diagram หรือ Fishbone Diagram) การพิจารณาสถานการณ์ปัญหาในแง่มุมเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ รวมทั้ง การคำนึงถึงปัจจัยที่เป็นข้อจำกัดและโอกาสในสถานการณ์ดังกล่าว

เสนอแนวทางการแก้ไขปัญหที่เป็นไปได้ หลังจากที่ได้ทำความเข้าใจกับสถานการณ์ปัญหาอย่างละเอียดแล้ว ผู้เรียนควรจะได้พบปัจจัยที่เป็นสาเหตุของปัญหาและคิดหาวิธีการแก้ไขปัญห ซึ่งอาจจะเป็นการแก้ปัญหโดยการขจัดปัจจัยที่เป็นสาเหตุได้โดยตรงหรือการคิดสร้างสรรค์วิธีการอื่นๆ เพื่อบรรเทาอาการของปัญหานั้น

กำหนดเงื่อนไขในการพิจารณาเพื่อเลือกแนวทางการแก้ไขปัญหที่เหมาะสม จะช่วยฝึกให้ผู้เรียนมีหลักในการตัดสินใจอย่างมีเหตุผล ได้คิดพิจารณาถึงข้อจำกัด และโอกาสในการนำวิธีการต่าง ๆ ไปใช้อย่างรอบด้าน ผู้เรียนอาจใช้เงื่อนไขในการตัดสินใจหลายแบบทั้งที่สามารถวัดค่าเป็นตัวเลขหรือมูลค่าทางการเงิน หรืออาจใช้การพิจารณาเชิงคุณภาพ ซึ่งไม่สามารถวัดค่าได้ชัดเจนประกอบกัน ทั้งนี้ เงื่อนไขในการพิจารณาแต่ละเงื่อนไขยังอาจมีความสำคัญต่อสถานการณ์ในกรณีศึกษาแตกต่างกัน ดังนั้น ผู้เรียนจึงควรตระหนักถึงบทบาทของตนในฐานะที่เป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรงจากผลการตัดสินใจโดยใช้เงื่อนไขเหล่านี้

สรุปแนวทางการแก้ไขปัญหที่เหมาะสม การตัดสินใจเลือกวิธีการแก้ไขปัญหในกรณีศึกษาอาจจะไม่ได้ทำได้โดยง่ายเสมอไป การใช้กรณีศึกษาฝึกให้ผู้เรียน ตัดสินใจอย่างมีเหตุผลพิจารณาหลักคตินิติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องเพื่อให้สถานการณ์ปัญหาคลีคลายไปได้ด้วยดี ดังนั้น ทักษะในการ

ใช้ข้อมูลและการให้เหตุผลประกอบการตัดสินใจของผู้เรียน จึงมีผลต่อคะแนนความสัมฤทธิ์ผลทางการเรียน ความสอดคล้องในกระบวนการวิเคราะห์สถานการณ์ และการนำเสนอทางเลือก เพื่อแก้ไขปัญหาจึงควรตั้งอยู่บนหลักการที่สมเหตุผลและใช้ประโยชน์จากทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

เสนอแผนการดำเนินงานเพื่อแก้ไขปัญหาอย่างเป็นรูปธรรม เมื่อเลือกวิธีการแก้ปัญหาแล้ว ขั้นตอนต่อไปคือการกำหนดแผนดำเนินงาน งานส่วนนี้จะช่วยเตรียมผู้เรียนให้มีทักษะที่จำเป็นต่อการทำงานในอนาคตเป็นอย่างยิ่ง การวางแผนงานโดยละเอียดจำเป็นต้องพิจารณารายละเอียดต่าง ๆ ในกรณีศึกษาอย่างจริงจัง และในบางครั้งผู้เรียนอาจจะต้องสร้างข้อสมมติฐานบางประการเพื่อสนับสนุนแผนการดำเนินงาน ที่นำเสนอแผนปฏิบัติการที่ดีควรระบุระยะเวลาในการดำเนินงานและเป้าหมายย่อย ๆ ที่จะนำไปสู่ความสำเร็จของงานทั้งหมด

12.1.5 สรุป

การจัดการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษาในรายวิชาสัมมนาการปกครองท้องถิ่นจะเห็นได้ว่า แนวทางการจัดการเรียนรู้ประกอบด้วย 3 ส่วนหลัก คือ ส่วนที่ 1 การเขียนกรณีศึกษา ส่วนที่ 2 การสอนด้วยกรณีศึกษา และส่วนที่ 3 การเรียนรู้ผ่านกรณีศึกษาโดยการสัมมนา ซึ่งผู้เรียนจะมีบทบาทสำคัญในการเรียนรู้ และสามารถสร้างความรู้ได้อย่างหลากหลาย

12.2 กรณีตัวอย่างจำนวนสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลจังหวัดระนองตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2562

เจตนารมณ์ของการจัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ก็เพื่อให้เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่สามารถรองรับการกระจายอำนาจไปสู่ประชาชนให้มากยิ่งขึ้น และพัฒนาไปสู่การปกครองท้องถิ่นในรูปแบบเทศบาล (สนธิ จรอนันต์, 2549: 63) โดยส่วนนี้มุ่งนำเสนอผลวิเคราะห์จำนวนสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดระนอง ตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2562 โดยชี้ให้เห็นจำนวนสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดระนองที่จะมีการเลือกตั้งใหม่ รวมถึงวิพากษ์การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น โดยนำเสนอตามลำดับ ดังนี้

12.2.1 จำนวนสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล

สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลมาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชนในเขตตำบล พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2562 มาตรา 45 กำหนดให้สภาองค์การบริหารส่วนตำบลประกอบด้วยสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลจำนวนเขตเลือกตั้งละหนึ่งคน โดยให้ถือเขตหมู่บ้านเป็นเขตเลือกตั้ง เว้นแต่หมู่บ้านใดมีราษฎรตามหลักฐานการทะเบียนราษฎรไม่ถึง 25 คนให้รวมหมู่บ้านนั้นกับหมู่บ้านที่มีพื้นที่ติดต่อกัน และเมื่อรวมกันแล้วจะมีราษฎรถึง 25 คนเป็นเขตเลือกตั้งเดียวกัน การนับจำนวนราษฎรดังกล่าวให้นับ ณ วันที่ 1 มกราคมของปีที่มีการเลือกตั้ง และอายุของสภาองค์การบริหารส่วนตำบลมีกำหนดคราวละ

4 ปีนับแต่วันเลือกตั้ง กรณีองค์การบริหารส่วนตำบลใดมีเขตเลือกตั้งไม่ถึง 6 เขตเลือกตั้ง ให้สภาองค์การบริหารส่วนตำบลนั้นประกอบด้วยสมาชิกจำนวนหกคน ตามหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้

(1) ในกรณีที่องค์การบริหารส่วนตำบลใดมีหนึ่งเขตเลือกตั้ง ให้สภาองค์การบริหารส่วนตำบลนั้น ประกอบด้วยสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล 6 คน

(2) ในกรณีที่องค์การบริหารส่วนตำบลใดมีสองเขตเลือกตั้ง ให้สภาองค์การบริหารส่วนตำบลนั้นประกอบด้วยสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลเขตเลือกตั้งละ 3 คน

(3) ในกรณีที่องค์การบริหารส่วนตำบลใดมีสามเขตเลือกตั้ง ให้สภาองค์การบริหารส่วนตำบลนั้นประกอบด้วยสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลเขตเลือกตั้งละ 2 คน

(4) ในกรณีที่องค์การบริหารส่วนตำบลใดมีสี่เขตเลือกตั้ง ให้สภาองค์การบริหารส่วนตำบลนั้นประกอบด้วยสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลเขตเลือกตั้งละ 1 คน เว้นแต่เขตเลือกตั้งใดมีจำนวนราษฎรมากที่สุดสองเขตเลือกตั้งแรก ให้เขตเลือกตั้งนั้นมีสมาชิกเพิ่มขึ้นอีกเขตเลือกตั้งละหนึ่งคน

(5) ในกรณีที่องค์การบริหารส่วนตำบลใดมีห้าเขตเลือกตั้ง ให้สภาองค์การบริหารส่วนตำบลนั้นประกอบด้วยสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลเขตเลือกตั้งละ 1 คน เว้นแต่เขตเลือกตั้งใดมีจำนวนราษฎรมากที่สุด ให้เขตเลือกตั้งนั้นมีสมาชิกเพิ่มขึ้นอีกหนึ่งคน

12.2.2 จำนวนสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดระนอง

เมื่อพิจารณาจังหวัดระนองประกอบด้วยองค์กรปกครองท้องถิ่นทั้งสิ้น 31 แห่ง แบ่งตามรูปแบบการปกครองท้องถิ่น ดังนี้ องค์การบริหารส่วนจังหวัด 1 แห่ง เทศบาล 12 แห่ง และองค์การบริหารส่วนตำบล 18 แห่ง โดยมีหมู่บ้านที่อยู่ภายใต้เขตองค์การบริหารส่วนตำบลทั้งสิ้น 127 หมู่บ้าน เมื่อพิจารณาจำนวนสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2562 พบว่า ลดลง 113 คน กล่าวคือ จากเดิมมีจำนวน 256 คน ปรับลดเหลือจำนวน 143 คน ดังตาราง

ตาราง 12.1 แสดงองค์การบริหารส่วนตำบลและจำนวนหมู่บ้านในจังหวัดระนอง

อำเภอ	องค์การบริหารส่วนตำบล	จำนวนหมู่บ้าน	จำนวนสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล (เดิม)	จำนวนสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล (ใหม่)
อำเภอเมืองระนอง				
	(1) อบต. หาดส้มแป้น	3	6	6*
	(2) อบต. ทวายแดง	4	8	6*
	(3) อบต. หงาว	5	10	6*
	(4) อบต. เกาะพยาม	2	6	6*

อำเภอ	องค์การบริหารส่วนตำบล	จำนวนหมู่บ้าน	จำนวนสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล (เดิม)	จำนวนสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล (ใหม่)
อำเภอกระบุรี				
	(1) อบต. น้ำจืดน้อย	6	12	6
	(2) อบต. มะมุ	8	16	8
	(3) อบต. ปากจั่น	11	22	11
	(4) อบต. บางใหญ่	5	10	6*
	(5) อบต. ลำเลียง	11	22	11
	(6) อบต. น้ำจืด	9	18	9
อำเภอกะเปอร์				
	(1) อบต. กะเปอร์	10	20	10
	(2) อบต. ม่วงกลวง	4	8	6*
	(3) อบต. บางหิน	5	10	6*
	(4) อบต. บ้านนา	15	30	15
อำเภอละอุ่น				
	(1) อบต. บางแก้ว	5	10	6*
	(2) อบต. บางพระเหนือ	5	10	6*
	(3) อบต. ละอุ่นเหนือ	11	22	11
อำเภอสุขสำราญ				
	(1) อบต. นาคา	8	16	8
	รวม	127	256	143

หมายเหตุ

* ปรับจำนวนสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลตามเกณฑ์ขั้นต่ำ

เมื่อพิจารณาค่าตอบแทนของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดระนอง ตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยเงินค่าตอบแทนนายกองค์การบริหารส่วนตำบล รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบล ประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบล รองประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบล สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล เลขานุการนายกองค์การบริหารส่วนตำบล และ เลขานุการสภาองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2554 ซึ่งกำหนดหลักเกณฑ์การจ่ายค่าตอบแทนสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ตามรายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบล ดังนี้

ตาราง 12.2 ค่าตอบแทนรายเดือนตำแหน่งต่าง ๆ ของสภาองค์การบริหารส่วนตำบล

รายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบล (ล้านบาท)	เงินค่าตอบแทนรายเดือน (บาท/เดือน)			
	ประธานสภา องค์การบริหาร ส่วนตำบล	รอง ประธานสภา องค์การบริหาร ส่วนตำบล	สมาชิกสภา องค์การบริหาร ส่วนตำบล	เลขานุการสภา องค์การบริหาร ส่วนตำบล
ไม่เกิน 50	12,140	9,930	7,920	7,920
เกิน 25 - 50	11,610	9,500	7,560	7,560
เกิน 10 - 25	11,220	9,180	7,200	7,200
เกิน 5 - 10	10,820	8,850	6,880	6,880
ไม่เกิน 5	10,420	8,530	6,630	6,630

องค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดระนองทั้งหมดมีรายได้อยู่ระหว่าง 25 – 50 ล้านบาทต่อปี ดังนั้น ค่าตอบแทนสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลจังหวัดระนอง รวม 1,188,900 บาท/เดือน หรือปีละ 14,266,800 บาท รายละเอียด ดังนี้

(1) ค่าตอบแทนของผู้ทำหน้าที่ประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบล คนละ 11,610 บาท/เดือน อบต. ละ 1 คน จำนวน 18 อบต. เป็นเงิน 208,980 บาท/เดือน หรือปีละ 2,507,760 บาท

(2) ค่าตอบแทนของผู้ทำหน้าที่รองประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบล คนละ 9,500 บาท/เดือน อบต. ละ 1 คน จำนวน 18 อบต. เป็นเงิน 171,000 บาท/เดือน หรือปีละ 2,052,000 บาท

(3) ค่าตอบแทนสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล คนละ 7,560 บาท/เดือน จำนวน 107 คน (ตัดตำแหน่งประธานและรองประธานสภา จำนวน 36 คน) เป็นเงิน 808,920 บาท/เดือน หรือปีละ 9,707,040 บาท

เมื่อพิจารณาค่าตอบแทนตามจำนวนสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดระนองก่อนพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2562 ประกาศใช้พบว่า มีค่าตอบแทน รวม 2,043,180 บาท/เดือน หรือปีละ 24,518,160 บาท รายละเอียด ดังนี้

(1) ค่าตอบแทนของผู้ทำหน้าที่ประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบล คนละ 11,610 บาท/เดือน อบต. ละ 1 คน จำนวน 18 อบต. เป็นเงิน 208,980 บาท/เดือน หรือปีละ 2,507,760 บาท

(2) ค่าตอบแทนของผู้ทำหน้าที่รองประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบล คนละ 9,500 บาท/เดือน อบต. ละ 1 คน จำนวน 18 อบต. เป็นเงิน 171,000 บาท/เดือน หรือปีละ 2,052,000 บาท

(3) ค่าตอบแทนสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล คนละ 7,560 บาท/เดือน จำนวน 220 คน (ตัดตำแหน่งประธานและรองประธานสภา จำนวน 36 คน) เป็นเงิน 1,663,200 บาท/เดือน หรือปีละ 19,958,400 บาท

เมื่อเปรียบเทียบค่าตอบแทนสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดระนอง ก่อนและหลังประกาศใช้พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2562 พบว่า ค่าตอบแทนสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดระนองลดลง 854,280 บาท/เดือน หรือปีละ 10,251,360 บาท ดังตาราง

ตาราง 12.3 เปรียบเทียบค่าตอบแทนสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดระนองก่อนและหลังประกาศใช้พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2562

ประเภท	สมาชิกสภาอบต. (เดิม)		สมาชิกสภาอบต. (ใหม่)	
	จำนวน (คน)	เงิน ค่าตอบแทน (บาท/เดือน)	จำนวน (คน)	เงิน ค่าตอบแทน (บาท/เดือน)
1. ประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบล	18	208,980	18	208,980
2. รองประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบล	18	171,000	18	171,000
3. สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล	220	1,663,200	107	808,920
รวม	256	2,043,180	143	1,188,900

12.2.3 สรุปและอภิปราย

บทบาทสำคัญของสภาองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นคือการตรวจสอบ ถ่วงดุลอำนาจของฝ่ายบริหาร รวมถึงการเป็นตัวแทนสะท้อนปัญหาของประชาชนในแต่ละพื้นที่เพื่อให้ฝ่ายบริหารดำเนินการ การลดลงของจำนวนสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2562 ซึ่งกำหนดให้หมู่บ้านเป็นเขตเลือกตั้ง และมีสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลหมู่บ้านละ 1 คน แต่ยังคงกำหนดจำนวนสมาชิกขั้นต่ำของสภาไว้จำนวน 6 คน หากตำบลไม่มีหมู่บ้านน้อยกว่า 6 หมู่บ้านก็ให้มีสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลให้ครบ 6 คน ตามเกณฑ์ขั้นต่ำของสมาชิกสภาที่กำหนดไว้

หากพิจารณาในมิติของการลดภาระค่าใช้จ่ายของรัฐถือว่าเป็นทางเลือกที่ถูกต้องเหมาะสม เพราะสามารถลดค่าตอบแทนได้จำนวนมาก เฉพาะระนองจังหวัดเดียวลดได้กว่า 854,280

บาท/เดือน หรือปีละ 10,251,360 บาท ซึ่งทั้งประเทศสามารถลดรายจ่ายได้อย่างมหาศาล รายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบลในส่วนนี้สามารถนำไปพัฒนาหรือแก้ปัญหาชุมชนท้องถิ่นด้านอื่นได้พอสมควร

เมื่อพิจารณามิติด้านจำนวนบุคลากรที่ขาดหายไปแล้วอาจต้องกลับมาทบทวนว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกำลังสูญเสียบุคลากรที่เป็นผู้นำชุมชนอันเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารชุมชนท้องถิ่นซึ่งมาจากตัวแทนประชาชน ตามแนวทางการกระจายอำนาจทางการปกครองซึ่งมีความสำคัญต่อระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย (โกวิท พงงาม, 2553: 260) การส่งเสริมให้คนในชุมชนท้องถิ่นได้คิดแก้ปัญหาหรือพัฒนาตามบริบทในท้องถิ่น ดูเหมือนว่าแนวคิดการกระจายอำนาจถูกลดทอนไปหรือไม่ อย่างไร เพราะแนวทางการส่งเสริมให้เกิดการปกครองตนเองในท้องถิ่นตามหลักประชาธิปไตยที่แท้จริง ควรเริ่มจากการให้ความรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับบทบาทและสิทธิของตนเอง (พสุดี พลพิชัย, 2559: 88) และการปกครองในรูปแบบขององค์การบริหารส่วนตำบลก็เป็นแนวทางสร้างความเข้าใจแก่ประชาชนในท้องถิ่นรูปแบบหนึ่ง

ภารกิจขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่นโดยเฉพาะขององค์การบริหารส่วนตำบลส่วนใหญ่เป็นงานที่ต้องพบปะกับชาวบ้านมีลักษณะเป็นงานภาคสนาม คำถามคือที่ผ่านมาจำนวนสมาชิกสภาเป็นปัญหาขององค์การบริหารส่วนตำบลใช่หรือไม่ การลดจำนวนสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นการแก้ปัญหาตรงจุดแล้วจริงหรือ อีกแง่มุมหนึ่งบุคลากรประจำขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่นที่มีอยู่ส่วนใหญ่ต้องปฏิบัติงานในสำนักงานมากกว่างานภาคสนาม หากลดจำนวนสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลลงงานภาคสนามที่ต้องเผชิญกับมวลชนในพื้นที่หรือการทำหน้าที่เป็นกระบอกเสียงของประชาชนจะเป็นไปในทิศทางใด ฝ่ายบริหารหรือบุคลากรประจำในองค์การบริหารส่วนตำบลสามารถทดแทนภารกิจนี้ได้มากน้อยเพียงไร รวมถึงอำนาจตรวจสอบถ่วงดุลฝ่ายบริหารก็จะน้อยลงด้วย

หลักการปกครองท้องถิ่นคือการกระจายอำนาจแก่ประชาชน ดังนั้น องค์การบริหารส่วนตำบลจึงควรมีลักษณะและวัฒนธรรมการทำงานแบบชุมชนท้องถิ่นนั้น ๆ ไม่ใช่แบบราชการทั่วไปสำหรับจังหวัดระนองแม้เป็นจังหวัดขนาดเล็กแต่ตั้งอยู่บริเวณพรมแดน จึงมีความหลากหลาย และมีความซับซ้อนของปัญหา ที่ผ่านมาองค์การบริหารส่วนตำบลมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาในฐานะหน่วยงานที่อยู่ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด ซึ่งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลก็มีบทบาทสำคัญต่อการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลไม่น้อย

การกำหนดจำนวนสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2562 ส่งผลทั้งข้อดีและข้อเสียต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อการปฏิบัติงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ดังนั้น จึงควรติดตามประเมินผลหลังนำไปสู่การปฏิบัติระยะเวลาหนึ่งเพื่อศึกษาว่า การกำหนดจำนวนสมาชิกตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ส่งผลต่อการปฏิบัติงานในทิศทางใด และควรศึกษาหลายพื้นที่เพื่อเปรียบเทียบอย่างจริงจัง

12.3 กรณีตัวอย่างการจัดการขยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดระนองในฐานะเมืองชายแดน

ระนองเป็นจังหวัดชายแดนที่มีพรมแดนติดกับประเทศเพื่อนบ้าน สามารถเดินทางข้ามไป – มา ได้สะดวก ทั้งทางบกและทางทะเล ประกอบกับเกิดปรากฏการณ์ข้ามถิ่นมาอย่างยาวนาน มีผู้คนจากหลากหลายพื้นที่เข้ามาอาศัย แม้ตามทะเบียนราษฎรประชากรของจังหวัดระนองจะมีเพียง 189,154 คน (สำนักทะเบียนกลาง กรมการปกครอง, 2560) แต่พื้นที่ แห่งนี้ก็มีประชากรแฝงไม่น้อยกว่า 74,730 คน (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2553, 7) และปัจจุบันคาดว่าจำนวนสูงกว่านี้มาก ส่งผลให้ประสบกับปัญหาขยะที่มากจนเกินความสามารถในการจัดการ โดยจังหวัดระนองมีปริมาณขยะมากกว่า 130 ตัน/วัน (สำนักประชาสัมพันธ์เขต 5, 2559, ออนไลน์) จนหลายฝ่ายหันมาให้ความสนใจและตระหนักถึงผลกระทบอย่างจริงจัง โดยมีนายกองค้การบริหารส่วนจังหวัด พร้อมด้วยหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผู้นำชุมชน ผู้บริหาร เจ้าหน้าที่จากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดระนอง จำนวน 120 คน ร่วมประชุมหาแนวทางการบริหารจัดการขยะอันตรายจากชุมชนพื้นที่จังหวัดระนอง โดยมีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธานในพิธีเปิดการประชุม (สำนักข่าวทีนิวส์, 2560, ออนไลน์) และก่อนหน้านี้อปัญหาขยะเป็นหนึ่งในปัญหาของจังหวัดระนองที่ถูกหยิบยกมาพูดคุยหารือกันอย่างต่อเนื่อง ดังข่าวที่มีการนำเสนอในสื่อต่าง ๆ เช่น

“จังหวัดระนองผนึก 30 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จัดทำแผนการกำจัดขยะมูลฝอยของจังหวัด หลังพบกำลังวิกฤติ ควันทำลายภาพลักษณ์เมืองท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ”
(หนังสือพิมพ์คม ชัด ลึก, 1 กันยายน 2552)

“ระนองนำอปท.กำจัดขยะก่อนขั้นวิกฤติ-หวั่นกระทบเมืองท่องเที่ยว”
(หนังสือพิมพ์คม ชัด ลึก, 12 กุมภาพันธ์ 2556)

“ปัญหาขยะของจังหวัดระนอง เข้าขั้นวิกฤติ ถ้าไม่มีการบริหารจัดการ ล่าสุดมีปริมาณขยะวันละมากกว่า 130 ตันต่อวัน”
(สำนักประชาสัมพันธ์เขต 5, 26 เมษายน 2559)

“พ่อเมืองระนองเดินหน้าลุยแก้ปัญหาการจัดการขยะชุมชน เน้นย้ำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ช่วยกันแก้ปัญหากันอย่างจริงจัง”
(สำนักข่าวทีนิวส์, 23 พฤษภาคม 2560)

จากการนำเสนอข่าวของสื่อในช่วง 8 – 10 ปี ที่ผ่านมา แสดงให้เห็นว่าระนองเป็นจังหวัดที่ประสบกับปัญหาขยะมาอย่างยาวนาน และปัจจุบันยังไม่สามารถแก้ปัญหาดังกล่าวได้ การแก้ปัญหาจึงต้องหาวิธีใหม่ ๆ ผู้เกี่ยวข้องจึงจำเป็นต้องมองให้หลุดออกจากกรอบคิดเดิม ๆ มองปัญหาขยะให้เชื่อมโยงกับมิติทางสังคมที่หลุดพ้นจากยุคสมัยใหม่ (modern) ไปสู่กรอบการมองในมุมมองของยุค

หลังสมัยใหม่ (postmodern) ที่ให้ความสำคัญกับปัจเจกบุคคล ดังนั้น ผู้เกี่ยวข้องจึงต้องพิจารณาและทำความเข้าใจกับการเปลี่ยนแปลงและยอมรับความเป็นพลวัตของปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น ด้วยความรู้ความจริงที่ว่า สภาวะปัจจุบันมีเทคโนโลยี การสื่อสารที่สะดวก รวดเร็ว ทำให้ผู้คนเกิดการย้ายถิ่นข้ามถิ่นและเดินทางได้อย่างง่ายดาย ส่งผลให้เกิดการถ่ายเททรัพยากร วัฒนธรรม รวมถึงกิจกรรมบางอย่างที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ ปัญหาขยะจึงมีเป็นเงาตามตัว ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะภายใต้บริบทสังคมหลังสมัยใหม่ จึงต้องปรับตัวในการดำเนินการเพื่อสามารถรับมือและแก้ปัญหาดังกล่าวได้อย่างมีประสิทธิภาพ

12.3.1 ปัญหาขยะในพื้นที่ระนอง

ข้อมูลจากสำนักงานสถิติแห่งชาติระบุปริมาณขยะมูลฝอยจังหวัดระนองปี 2556 จำนวน 199 ตัน/วัน ปี 2557 จำนวน 196 ตัน/วัน ปี 2558 จำนวน 199 ตัน/วัน มีสถานที่กำจัดขยะจำนวน 6 แห่ง คือ

(1) สถานที่บำบัดและกำจัดขยะมูลฝอยบริเวณ หมู่ที่ 1 ตำบลกะเปอร์ อำเภอกะเปอร์ จังหวัดระนอง จัดการขยะโดยวิธีฝังในหลุมฝังกลบตามหลักสุขาภิบาล ดำเนินการโดยเทศบาลตำบลกะเปอร์ร่วมกับเทศบาลเมืองระนอง

(2) สถานที่บำบัดและกำจัดขยะมูลฝอย บริเวณ หมู่ 2 ตำบลหงาว อำเภอมืองระนอง จังหวัดระนอง จัดการโดยกองบนพื้นแล้วเผา และฝัง ในหลุมไถกลบเป็นครั้งคราว ดำเนินการโดยเทศบาลตำบลหงาวร่วมกับเทศบาลเมืองระนอง

(3) สถานที่บำบัดและกำจัดขยะมูลฝอยบริเวณถนนเพิ่มผล ตำบลเขานิเวศน์ ภายในเขตเทศบาลเมืองระนอง จัดการโดยกองบนพื้นแล้วเผาจากนั้นไถกลบฝังในหลุมทุกวัน ดำเนินการโดยเทศบาลเมืองระนอง

(4) สถานที่บำบัดและกำจัดขยะมูลฝอยบริเวณ หมู่ที่ 4 ตำบลน้ำจืด อำเภอกระบุรี จังหวัดระนอง จัดการโดยกองบนพื้นแล้วเผา ดำเนินการโดยเทศบาลตำบลน้ำจืด

(5) สถานที่บำบัดและกำจัดขยะมูลฝอยบริเวณหมู่ 5 ตำบลละอุ่นใต้ อำเภอละอุ่น จังหวัดระนอง จัดการโดยกองบนพื้นเผาและฝังกลบ ดำเนินการโดยเทศบาลตำบลละอุ่น

(6) สถานที่บำบัดและกำจัดขยะมูลฝอยบริเวณหมู่ที่ 1 ตำบลปากน้ำ อำเภอมืองระนอง จังหวัดระนอง จัดการโดยกองบนพื้นแล้วเผาและฝังในหลุมไถกลบทุกวัน ดำเนินการเทศบาลตำบลปากน้ำ

เมื่อพิจารณาสถานที่กำจัดขยะในจังหวัดระนองทั้ง 6 แห่ง ข้อเท็จจริงกลับพบว่าทุกแห่งมีขยะที่รอกำจัดจำนวนมากหรืออาจกล่าวได้ว่าเกินศักยภาพที่รองรับได้ ซึ่งถือว่ามีศักยภาพดำเนินการน้อยมาก เมื่อเทียบกับขนาดพื้นที่และปริมาตรขยะที่ถูกผลิตในแต่ละวัน ประกอบกับบางพื้นที่กำลังจะหมดสัญญาการใช้พื้นที่ ส่งผลให้ประชาชนส่วนใหญ่คัดค้านการต่อสัญญาหรือแม้แต่การขอใช้พื้นที่ใหม่ ๆ ก็ถูกคัดค้านจากประชาชนเช่นกัน ดังที่ นายกองค้การบริหารส่วนตำบลบางแก้ว อำเภอละอุ่น จังหวัดระนอง ระบุว่า

“...ผมเป็นคณะกรรมการเกี่ยวกับการบริหารจัดการขยะของจังหวัดระนอง ต้องยอมรับว่าเรื่องพื้นที่จัดการขยะหายากมาก ผมเลยจะขอทำประชาคมกับพี่น้องตำบลบางแก้วเพื่อเสียสละให้ใช้พื้นที่ในตำบลเป็นพื้นที่คัดแยกขยะ แต่ไม่รู้ว่าจะชาวบ้านจะยอมไหมเพราะถ้าทุกพื้นที่ปฏิเสธหมด แล้วจะเอาขยะไปไหน ปัญหาเรื่องพื้นที่กำจัดขยะมีมานานมากสำหรับระนอง...” [เจษฎา ชูชาติ, 2560]

ปัญหาการหาพื้นที่จัดการขยะยังรอกการแก้ไข โดยเฉพาะกรณีของเทศบาลเมืองระนองซึ่งเป็นท้องถิ่นที่มีปริมาณขยะมากที่สุดและพื้นที่ในเขตเทศบาลเองก็ไม่พอสำหรับรองรับกับปริมาณขยะที่มีอยู่จึงพยายามหาพื้นที่รอบนอกเพื่อเป็นสถานที่กำจัดขยะแต่ก็ถูกปฏิเสธจากประชาชนในท้องถิ่นนั้น ๆ

12.3.2 การบริการสาธารณะว่าด้วยการจัดการขยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

อำนาจหน้าที่การจัดการขยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทย ตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 มาตรา 16 กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบเทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบลและเมืองพัทยา มีอำนาจและหน้าที่ในการจัดระบบการบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นของตนเอง ดังนี้ “... (17) การรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง (18) การกำจัดมูลฝอย สิ่งปฏิกูลและน้ำเสีย ภารกิจเกี่ยวกับการจัดการขยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น ยังปรากฏในแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ไว้ในข้ออื่น ๆ เมื่อพิจารณาแล้วจะเกี่ยวข้องกับภารกิจจัดการขยะ ได้แก่ (7) (8) (12) (13) (19) และ(27)

นอกจากนั้น ภารกิจจัดการขยะยังปรากฏอยู่ในพระราชบัญญัติจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งท้องถิ่นในจังหวัดระนองแต่ละรูปแบบ มีอำนาจหน้าที่แตกต่างกันไป กล่าวคือ องค์การบริหารส่วนตำบล พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 และแก้ไขเพิ่มเติมกำหนดภารกิจด้านการจัดการขยะไว้เป็นภารกิจที่ต้องทำภายในเขตขององค์การบริหารส่วนตำบล ดังปรากฏในมาตรา 67 ซึ่งระบุไว้ว่า “...(2) รักษาความสะอาดของถนน ทางน้ำ ทางเดิน และที่สาธารณะรวมทั้งกำจัดมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล...” กรณีเทศบาลกำหนดภารกิจด้านการจัดการขยะไว้พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ.2496 (แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2543) มาตรา 50 ระบุไว้ว่า “... (3) รักษาความสะอาดของถนน หรือทางเดินและที่สาธารณะ รวมทั้งการกำจัดมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล...” ในขณะที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดกำหนดภารกิจด้านการจัดการขยะไว้ในมาตรา 17 ไว้ดังนี้ “...(11) กำจัดมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลรวม...” องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จึงเป็นหน่วยงานหลักของการบริการสาธารณะด้านการจัดการขยะและเป็นหน่วยงานที่ประชาชนสามารถเข้าถึงได้ง่ายกว่าราชการส่วนอื่น ๆ

จะเห็นได้ว่า ภารกิจด้านการจัดการขยะถูกกำหนดให้เป็นหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหลายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ จนสามารถเป็นต้นแบบให้กับท้องถิ่นอื่น ๆ ได้ ตัวอย่างเช่น เทศบาลนครเชียงรายเป็นหนึ่งในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ประสบผลสำเร็จในการจัดการขยะบนพื้นที่เมืองชายแดน ที่ได้รับรางวัลพระปกเกล้าทองคำและรางวัลพระปกเกล้า ปี 2555 ด้านการเสริมสร้างสันติสุขและความสมานฉันท์ โดยเน้นแนวคิดการพัฒนาเมืองให้เป็นเมืองน่าอยู่อย่างยั่งยืน โดยเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ เอกชน และประชาสังคมเข้ามามีส่วนร่วมเป็นภาคีเครือข่ายในการพัฒนาเมือง โดยเทศบาลนครเชียงรายต้องประสบกับปัญหาปริมาณขยะมูลฝอยที่เพิ่มขึ้นในพื้นที่ และขยะจากนอกเขตพื้นที่ที่ล้นกลอบนำมาทิ้งในเขตเทศบาล รวมถึงปัญหาขยะตกค้างในพื้นที่ที่กำจัดไม่หมดในแต่ละวัน จึงร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นข้างเคียง จำนวน 19 แห่ง จัดทำโครงการความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยรวมเมืองเชียงรายขึ้น เพื่อเป็นเครือข่ายหลักในการบริหารจัดการขยะให้เป็นไปแนวทางเดียวกัน ลักษณะการดำเนินงานใช้เครือข่ายเป็นกลุ่มขับเคลื่อนในลักษณะการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และข้อมูลในการบริหารจัดการขยะของแต่ละพื้นที่ด้วยการพูดคุยถึงปัญหา แนวโน้มสภาวะปัจจุบัน การวางแผนการลดการใช้ขยะ กำหนดแนวทางบริหารจัดการระหว่างเครือข่าย การศึกษาดูงาน การบริหารจัดการทั้งในและต่างประเทศ แม้การสร้างความร่วมมือระหว่างเครือข่ายเป็นเรื่องยาก แต่เทศบาลนครเชียงรายสามารถสร้างความโดดเด่นในการเป็นผู้นำที่ริเริ่ม และเป็นผู้นำหลักในการผลักดันโครงการให้เกิดความร่วมมือระหว่างเครือข่ายเหล่านี้ นับว่าสร้างประโยชน์ในการแก้ปัญหาการจัดการขยะให้แก่ง่ายขึ้น รวดเร็วขึ้น เพราะมีแนวทางในการจัดการขยะที่ต้นทางร่วมกันแล้วปัญหาขยะล้น ขยะตกค้างและขยะข้ามเขตก็เกิดขึ้นน้อยมาก

การสร้างความร่วมมือระหว่างเครือข่ายอันประกอบไปด้วยภาครัฐ กลุ่ม ชุมชน ประชาสังคมในพื้นที่เหล่านี้เห็นได้อย่างชัดเจนว่าเป็นการใช้ปัญหาขยะที่ทุกพื้นที่ประสบมาเป็นโจทย์หลักในการดึงดูดภาคส่วนต่าง ๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมกันสะท้อนให้เห็นความมุ่งมั่นในการแก้ไขปัญหาขยะซึ่งเป็นปัญหาใหญ่ในพื้นที่ ผลจากการดำเนินงานทำให้เทศบาลนครเชียงราย ได้รับการคัดเลือกให้เป็น 1 ใน 4 “เทศบาลนาร่อง” ของประเทศไทยในการถอดแบบตัวอย่างที่ดีสู่การปฏิบัติภายใต้โครงการความร่วมมือเพื่อส่งเสริมธรรมาภิบาลในการจัดการเมืองและสิ่งแวดล้อม สำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ หรือ Partnership for Democratic Local Governance in Southeast Asia (DELGOSEA) ดำเนินการโดยสถาบันสิ่งแวดล้อมไทยร่วมกับอีก 3 หน่วยงาน ได้แก่ Konrad Adenauer Stiftung, UCLG-ASPEC และ Local Government Development Foundation (LOGODEF) ภายใต้การสนับสนุนจากสหภาพยุโรป (European Union) (สถาบันพระปกเกล้า, 2558: 347 - 350) และด้วยการขับเคลื่อนอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้เครือข่ายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหลายแห่งสามารถจัดการขยะได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตัวอย่างเช่น เทศบาลตำบลแม่จัน อำเภอแม่จัน และเทศบาลตำบลหงาว อำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย ได้รับรางวัลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีการบริหารจัดการที่ดี ด้านการจัดการขยะ ประจำปี 2560

จากสำนักงานคณะกรรมการการกระจายอำนาจแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (สำนักปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี, 2560: 74 - 93) แสดงให้เห็นถึงพลังของการสร้างเครือข่ายและการขับเคลื่อนงานอย่างต่อเนื่องจนนำมาสู่ความสำเร็จจนสามารถเป็นต้นแบบได้เป็นอย่างดี

12.3.3 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดระนองกับศักยภาพการจัดการขยะ

จังหวัดระนองมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งสิ้น 30 หน่วย แบ่งตามรูปแบบการปกครองท้องถิ่นดังนี้ องค์การบริหารส่วนจังหวัด 1 หน่วย เทศบาล 8 หน่วย และองค์การบริหารส่วนตำบล 21 หน่วย การลงพื้นที่ศึกษาการจัดการขยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดระนองพบประเด็นที่สำคัญ ดังนี้

(1) ด้านบุคลากร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นส่วนใหญ่ยังมีบุคลากรที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการจัดการขยะในองค์การบริหารส่วนตำบลจะสังกัดสำนักปลัด และท้องถิ่นรูปแบบเทศบาลจะมีกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม แต่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นบางแห่งยังไม่มีผู้รับผิดชอบโดยตรง และมอบหมายให้ตำแหน่งอื่น ๆ รับผิดชอบภารกิจด้านการจัดการขยะแทน เช่น นักพัฒนาชุมชน หัวหน้าสำนักปลัด นักวิชาการศึกษา เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ผู้รับผิดชอบที่ไม่ใช่ตำแหน่งโดยตรงเหล่านี้ก็ได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการจัดการขยะอยู่เสมอ รวมถึงการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงอย่างต่อเนื่องและมีการส่งไปศึกษาดูงานอีกด้วย จึงอาจกล่าวได้ว่า บุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีความพร้อมในการบริการสาธารณะด้านการจัดการขยะในระดับที่สามารถปฏิบัติงานได้

(2) ด้านงบประมาณ พบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดใหญ่ตั้งงบประมาณสำหรับภารกิจด้านการจัดการขยะสูงถึงถึง 19,700,000 บาท ในขณะที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดเล็กบางแห่งตั้งงบประมาณไว้เพียง 30,000 บาท และบางท้องถิ่นยังไม่มีการจัดสรรงบประมาณไว้ในภารกิจด้านการจัดการขยะไว้โดยตรง แต่จะตั้งไว้ในรูปแบบอื่น เช่น ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง เป็นต้น ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลที่อยู่ในรอบนอก ดังที่ นายกององค์การบริหารส่วนตำบลทรายแดง อำเภอเมืองระนอง จังหวัดระนอง กล่าวไว้ว่า

“...อบต.ทรายแดงไม่ได้ตั้งงบเกี่ยวกับการจัดการขยะโดยตรง แต่ตั้งเป็นค่าน้ำมันไว้ 30,000 บาท เอาไว้ชดเชยให้กับชาวบ้านเพราะแต่ละบ้านมีพื้นที่เป็นของตัวเอง เราอยู่ในชนบทไม่ต้องซื้อรถเก็บขยะ เงินที่ตั้งไว้เป็นค่าน้ำมันรถชุด สำหรับไปชุดและฝักรถเมื่อเต็มและอบต. ก็รณรงค์ให้มีการคัดแยก อันไหนที่ขายได้ จะส่งเสริมให้เขาเก็บไว้เมื่อมีมากก็ขาย ผมมีแผนที่จะประสานงานกับร้านรับซื้อของเก่ามารับซื้อเดือนละครั้งที่อบต.นี้แหละ ทำเป็นตลาดนัดขยะ...” [สมชาย คล้ายสี, 2560]

งบประมาณที่ตั้งไว้ส่วนใหญ่เพียงพอต่อการดำเนินงาน แต่สำหรับบางท้องถิ่นต้องใช้งบประมาณสูง โดยเฉพาะเทศบาลในเขตเมืองซึ่งเป็นไปตามปริมาณของขยะด้วย

(3) ด้านการจัดการ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นส่วนใหญ่เน้นการจัดการขยะในขั้นตอนการกำจัดซึ่งเป็นขั้นตอนสุดท้ายของกระบวนการจัดการขยะ แม้จะพบว่าหลายท้องถิ่นพยายามจัดกิจกรรมรณรงค์การคัดแยกขยะตั้งแต่ระดับครัวเรือน ชุมชน แต่ไม่ประสบผลสำเร็จ โดยเฉพาะในเขตเทศบาลเมืองระนองมีการณรงค์ให้ชุมชนคัดแยกขยะแต่ไม่ประสบความสำเร็จ ข้อมูลที่ได้กลับพบว่า ส่วนใหญ่คนไทยให้ความร่วมมือในช่วงที่มีการณรงค์เท่านั้น ขณะที่แรงงานต่างด้าวกลับไม่ให้ความร่วมมือและถือเป็นประชากรส่วนใหญ่ในเขตเทศบาลเองด้วย ดังที่ ผู้นำชุมชนสะท้อนว่า

“...เรื่องขยะนี้ผมมองว่าถ้าเทศบาลรณรงค์ให้ต่อเนื่องจะช่วยลดขยะจากครัวเรือนคนไทยได้ เพราะเท่าที่ผ่านมามีโครงการ เช่น ขยะแลกไข่ครอบครัวคนไทยโดยเฉพาะเด็กก็นำขยะมาแลกกัน แต่ปัญหาขยะในเมืองระนองนะมาจากพวกแรงงานต่างด้าวเป็นส่วนใหญ่ พวกนี้ไม่มีระเบียบย่อว่าแต่คัดแยกเลยให้มันเอามาใส่ถังยังไม่ทำเลย สะดวกทิ้งตรงไหนก็โยนตรงนั้นเลยพวกนี้ และก็อยู่กันหลายคนเห็นห้องเล็ก ๆ นะ บางทีอยู่กันเกือบ 10 คน ผมว่าถ้าจะจัดการเรื่องขยะต้องเน้นกลุ่มนี้ด้วยเพราะขยะมาจากเขามากกว่าและพอเอาไปทิ้งในพื้นที่ไหนคนไทยเราก็ม่าประท้วงและทะเลาะกันเองตลกมาก...” [วิกรม โชติกรณ, 2560]

ในฐานะที่เป็นเมืองชายแดนการจัดการขยะของระนองกำลังถูกท้าทายหน่วยงานที่รับผิดชอบหลักอย่างองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นจะออกแบบจัดการปัญหานี้อย่างไร แน่นอนคงใช้รูปแบบ/วิธีการเดิม ๆ หรือที่ประสบความสำเร็จจากพื้นที่อื่นมาแล้วไม่ได้เพราะเมืองชายแดนระนองมีความหลากหลายของผู้คน เชื้อชาติ ในขณะที่การจัดการขยะเกี่ยวข้องกับสำนักรับผิดชอบส่วนบุคคลเป็นหลัก ผู้เขียนเห็นว่า องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นจำเป็นต้องสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่อย่างจริงจัง เช่นเดียวกับ การจัดบริการสาธารณะในรูปแบบอื่น ๆ ซึ่งประชาชนในจังหวัดระนองมีความกระตือรือร้นของการมีส่วนร่วมเป็นอย่างมาก ดังเห็นได้จาก การรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในกรณีโครงการก่อสร้างระบบผลิตน้ำประปาของการประปาส่วนภูมิภาค สาขา ระนองที่ประชาชนในพื้นที่ต้องการมีส่วนร่วมโดยเฉพาะการให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์แก่หน่วยงานของรัฐ (ปรีวัฒน์ ช่างคิด, 2559, 135 - 160)

(4) ด้านเครื่องมือและเทคโนโลยี องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบเทศบาลเมืองจะมีรถเก็บขยะมากที่สุด เนื่องจากเป็นเขตเมืองและมีปริมาณขยะมาก ในขณะที่เทศบาลตำบลจะมีรถเก็บขยะเพียง 1 - 2 คัน/เทศบาล ส่วนองค์การบริหารส่วนตำบล ส่วนใหญ่ยังไม่มีรถเก็บขยะ แต่จะมีรถชุดเพื่อบริการชุดหลุมให้แก่ประชาชนในเขตบริการ สำหรับถังนั้นเกือบทุกท้องถิ่นมีไว้บริการโดยตั้งไว้ในเขตชุมชนและมีเพียงท้องถิ่นเดียว คือ องค์การบริหารส่วนตำบลทรายแดง อำเภอเมือง จังหวัดระนอง ไม่จัดบริการถังขยะไว้ซึ่งผู้บริหารให้เหตุผลว่า

“...อบต.ผมไม่จัดถังขยะให้เพราะถ้ามีถังขยะก็จะเอาทุกอย่างมาใส่ถึงไม่คัดแยก อะไรที่ไม่ต้องการก็ใส่ถัง แต่จะขุดหลุมให้แต่ละบ้านซึ่งทำให้เขาคิดได้เองว่าถ้าทิ้งใส่หลุมทุกอย่าง หลุมก็เต็มเร็วและเป็นภาระในบ้านตัวเองเป็นการสร้างความรับผิดชอบระดับครัวเรือน และเราก็ไปบอกเขาว่าให้ลดปริมาณขยะ เช่น ไปซื้อของก็ไม่ต้องใส่ถุงมากหรือพาตะกล้าไปใส่ซึ่งช่วยได้ดีกว่า แต่นั่นแหละทรายแดงไม่ได้อยู่ในเขตเมืองจึงทำได้...” [สมชาย คล้ายสวี่, 2560]

แหล่งกำจัดขยะถือเป็นประเด็นปัญหาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดระนองและคงเป็นเช่นนี้ในทุกจังหวัดเพราะคงไม่มีพื้นที่ใดต้องการ ดังปรากฏการณ์ในจังหวัดระนองที่มีการประท้วงเมื่อทราบว่าพื้นที่ใดกำลังจะเป็นพื้นที่สำหรับกำจัดขยะ ดังที่ ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คนหนึ่งกล่าวว่า

“...พื้นที่ผมมีบ่อขยะซึ่งบริษัทเอกชนมาสัมปทานและขออนุญาตใช้พื้นที่ตอนนี้มีกลุ่มชาวบ้านรวมตัวกันร้องเรียนว่าขยะส่งกลิ่นเหม็น อันที่จริงขยะก็มีมานานแต่ต้องยอมรับว่าประเด็นขยะตอนนี้กำลังดัง มันมีผู้ได้และผู้เสียผลประโยชน์ แต่บางทีปัญหาที่ว่าก็มีจริงพุดง่าย ๆ ถ้าผู้รับผิดชอบทุกฝ่ายดำเนินการจริงจังปัญหาไม่เกิด นี่ทำแบบมีช่องว่างให้โจมตีได้...” [สันติภาพ พวงสุวรรณ, 2560]

หากพิจารณาการจัดบริการสาธารณะด้านการจัดการขยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดระนองทั้งด้าน บุคลากร งบประมาณ การจัดการและด้านเครื่องมือและเทคโนโลยีนั้น จะพบว่า ปัจจัยด้านการจัดการเป็นปัจจัยที่มีความท้าทายกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมากที่สุด ดังเห็นได้จาก สภาพปัญหาขยะที่เกิดขึ้นและยังไม่สามารถแก้ไขได้ อย่่างไรก็ตาม แม้อันอื่น ๆ มีความพร้อมในระดับหนึ่ง แต่ก็ยังต้องพัฒนา/ปรับปรุงด้านคุณภาพด้วย ประกอบกับระนองในฐานะเมืองชายแดนที่มีความซับซ้อนของปัญหา ดังนั้น การดำเนินการจำเป็นต้องเข้าใจบริบทของชุมชนอย่างแท้จริง การมีบุคลากร งบประมาณ หรือแม้แต่อุปกรณ์ที่เพียงพออาจไม่เกิดผลสำเร็จได้ หากการจัดการไม่เกิดจากข้อมูลที่เพียงพอและเป็นจริง

12.3.4 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายต่อการแก้ปัญหาขยะบนพื้นที่เมืองชายแดน

จากปรากฏการณ์ปัญหาขยะที่เกิดขึ้นผู้เขียนเสนอแนะเชิงนโยบายต่อการจัดการอย่างเป็นระบบ ดังนี้

ประการแรก เมืองชายแดนเป็นตำแหน่งแห่งที่ของความหลากหลาย เนื่องจากมีการข้ามพรมแดนเข้ามาอาศัยโดยเฉพาะแรงงานข้ามชาติจำนวนมาก ซึ่งมีไม่น้อยกว่า 63,889 คน (สำนักงานจัดหางานจังหวัดระนอง, 2559: 62) ดังนั้น ความหลากหลายดังกล่าวส่งผลโดยตรงกับพฤติกรรมจัดการขยะส่วนบุคคล ครอบครัว รวมถึงชุมชน ซึ่งความพยายามของหน่วยงานภาครัฐ โดยเฉพาะองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในการรณรงค์ให้มีการคัดแยกนั้น ไม่อาจประสบ

ผลสำเร็จหากไม่ครอบคลุมถึงแรงงานข้ามชาติเหล่านั้น ดังนั้น ภารกิจสำคัญอย่างหนึ่งขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นบนพื้นที่เมืองชายแดนเกี่ยวกับการจัดการขยะ คือ การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการผลิตขยะระดับครัวเรือน/ชุมชนของแรงงานข้ามชาติเหล่านั้นด้วย

ประการที่สอง ภารกิจด้านการกำจัดขยะซึ่งกฎหมายกำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินการแต่ในปัจจุบันความซับซ้อนของปัญหาขยะมีเพิ่มขึ้น ทั้งสังคม เศรษฐกิจ การเมือง การจัดการในรูปแบบเดิม ๆ อาจไม่ประสบผลสำเร็จ ดังนั้น ผู้เขียนจึงเสนอให้มีการทบทวนภารกิจด้านการกำจัดขยะให้มีหน่วยงานที่รับผิดชอบมากขึ้น และแต่ละหน่วยงาน ต้องมีการดำเนินการที่เกิดจากการบูรณาการแผน เนื่องจากข้อมูลหลายประการได้แสดงให้เห็นแล้วว่าแม้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะมีความพร้อมเพียงใด แต่ไม่สามารถจัดการกับปัญหาขยะได้ตามภารกิจ เช่น ไม่สามารถก่อสร้างหรือขุดหลุมฝังกลบขยะได้ หากประชาชนไม่ต้องการซึ่งความเป็นจริงเมื่อพูดถึงหลุมฝังกลบขยะ หรือเตาเผาขยะไม่ว่าชุมชนใดก็มักปฏิเสธ จึงจำเป็นต้องปรับปรุงกฎหมายและหน่วยงานที่รับผิดชอบให้เหมาะสมกับบริบทเชิงพื้นที่ด้วย

ประการที่สาม การลดปริมาณขยะตั้งแต่ครัวเรือนมีความสำคัญต่อการลดปริมาณขยะของชุมชน ดังนั้น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนอกจากใช้กลยุทธ์ที่ดำเนินการอยู่ในปัจจุบันแล้วยังต้องสร้างความหมายให้ประชาชนเห็นว่า “ขยะมีค่า” โดยเฉพาะการ “ทำให้ขยะเป็นสินค้า” และส่งเสริมการสร้างมูลค่าเพิ่มจากขยะ ซึ่งจะเป็นช่องทางช่วยลดปริมาณขยะตั้งแต่ครัวเรือนได้มากขึ้น

ประการที่สี่ ภาครัฐจำเป็นต้องออกกฎหมายเพื่อควบคุมการผลิตขยะตั้งแต่ต้นทาง กล่าวคือ จำเป็นต้องออกกฎหมายเพื่อควบคุมผู้ผลิตสินค้าให้ลดปริมาณขยะ เช่น การออกแบบผลิตภัณฑ์ที่ลดการกลายเป็นขยะ โดยเฉพาะผลิตภัณฑ์สินค้าราคาแพง/ฟุ่มเฟือยที่มักมีบรรจุภัณฑ์ที่เป็นขยะและย่อยสลายยากกว่าสินค้าทั่วไป หรือร้านสะดวกซื้อที่มักให้ถุงพลาสติกสำหรับบรรจุสิ่งของเกินกว่าความจำเป็นซึ่งหากมีกฎหมายควบคุมได้จะช่วยลดขยะได้ตั้งแต่ต้นทาง

ประการที่ห้า กระทรวงมหาดไทยในฐานะหน่วยงานต้นสังกัดระดับกระทรวงควรมีบทบาทการประสานงานเชื่อมโยงกับหน่วยงานระดับกระทรวงอื่นที่เกี่ยวข้อง เนื่องจากภารกิจการจัดการขยะมีความเกี่ยวข้องกับหลายกระทรวง โดยเฉพาะในกรณีที่มีปัญหาเกี่ยวกับสถานที่ในการกำจัดขยะที่จำเป็นต้องปฏิบัติตามกฎหมายหลายฉบับ ทั้งกฎหมายที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม กฎหมายเกี่ยวกับที่ดิน หรือกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับป่าไม้ เป็นต้น และเพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการทำความเข้าใจกับหน่วยงานที่มีอำนาจบังคับใช้กฎหมาย ผู้เขียนเห็นว่า ภารกิจนี้เกินศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละแห่งที่จะดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันปัญหาขยะถูกกำหนดให้เป็นวาระแห่งชาติ เหตุเพราะหลายพื้นที่กำลังประสบอยู่และยังไม่สามารถแก้ได้ เนื่องจากปัญหานี้มีความละเอียดอ่อนต่อความรู้สึกของประชาชน โดยเฉพาะพื้นที่ที่ถูกกำหนดให้เป็นสถานที่กำจัดขยะ จึงต่อต้านการดำเนินการและมักอ้างว่าไม่ควรนำขยะจากที่อื่นมาจัดในชุมชน ดังนั้น ควรทำความเข้าใจกับภาคชุมชนประชาสังคม ถึงความจำเป็นที่ต้องดำเนินการด้วยและการดำเนินการควรเป็นไปอย่างมียุทธศาสตร์

มีแผนบูรณาการกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นรูปธรรมและนำไปสู่การปฏิบัติอย่างจริงจัง โดยบทบาทนี้ควรเป็นภารกิจระดับกรมหรือกระทรวง ซึ่งในภารกิจนี้กระทรวงมหาดไทยในฐานะกระทรวงต้นสังกัดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรเป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินงาน และควรมีบทบาทในการกำหนดมาตรฐาน รวมถึงวางแนวปฏิบัติในการกำหนดและประกาศ “พื้นที่ประสบภัยพิบัติด้านขยะ” โดยภารกิจด้านการจัดการขยะในพื้นที่ประสบภัยพิบัติด้านขยะ ต้องดำเนินการในลักษณะพื้นที่ประสบภัยที่เน้นให้เกิดความคล่องตัวในการจัดการ และยืดหยุ่นเกี่ยวกับระเบียบบางประการเพื่อให้การจัดการขยะเชิงพื้นที่มีโอกาสประสบผลสำเร็จได้

12.3.5 ข้อเสนอแนะต่อการปฏิบัติเพื่อแก้ปัญหาขยะบนพื้นที่เมืองชายแดน

เพื่อให้การจัดการขยะบนพื้นที่เมืองชายแดนมีโอกาสประสบผลสำเร็จ ผู้เขียนเสนอแนะแนวทางปฏิบัติแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

ประการแรก การทำความเข้าใจรวมถึงการหาทางออกของปัญหาขยะอย่างเป็นระบบซึ่งจำเป็นต้องดำเนินการอย่างเป็นขั้นตอน โดยแบ่งเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน แนวคิดและเอกสารที่เกี่ยวข้อง เป็นการศึกษาข้อมูลพื้นฐานเพื่อทำความเข้าใจปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น โดยนำแนวคิดประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือว่าด้วยประเด็นปัญหาขยะในชุมชนทำความเข้าใจปัญหาได้อย่างถ่องแท้และหาทางออกร่วมกัน

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างและการพัฒนากิจกรรม/วิธีการอย่างหลากหลายเป็นการออกแบบกิจกรรม/วิธีการ ด้านการจัดการขยะในทุกมิติโดยอาศัยข้อมูลจากขั้นตอนที่ 1 รวมทั้งสร้างเครือข่ายความร่วมมือทั้งภาควิชาการและภาคปฏิบัติการ โดยเฉพาะกลุ่มพลังทางสังคมเพื่อแสวงหาแนวคิดและแนวทางจากประสบการณ์ของแต่ละบุคคลจัดให้มีกิจกรรมที่หลากหลายและเหมาะสมกับบริบทเชิงพื้นที่ต่อไป

ขั้นตอนที่ 3 การขับเคลื่อนงานด้านการจัดการขยะ เป็นการนำชุดกิจกรรม/วิธีการที่สร้างขึ้นไปใช้จริง ทั้งนี้อาจสร้างแกนนำเพื่อขับเคลื่อนงานให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ โดยเฉพาะผู้นำในระดับชุมชนที่จำเป็นต้องมีบทบาทมากขึ้นเพื่อให้การขับเคลื่อนงานเป็นไปตามแนวทางที่วางไว้

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินผล เป็นการประเมินผลการดำเนินงานชุดกิจกรรม/วิธีการที่กำหนดขึ้น โดยเน้นประเมินด้าน (1) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับขยะและการจัดการขยะ (2) ทักษะติดต่อกระบวนการจัดการขยะอย่างถูกวิธีในชุมชน และ (3) ความพึงพอใจต่อกิจกรรม/วิธีการที่ดำเนินการ

ประการที่สอง กำหนดบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละรูปแบบให้ชัดเจนในการดำเนินการจัดการกับปัญหาขยะดังกล่าวองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละรูปแบบซึ่งมีศักยภาพไม่เท่ากัน ควรมีบทบาทแตกต่างกัน ดังนี้

องค์การบริหารส่วนจังหวัด ในฐานะที่มีพื้นที่ครอบคลุมทั้งจังหวัดและมีศักยภาพด้านทรัพยากรที่จำเป็น ทั้งงบประมาณ บุคลากร และวัสดุอุปกรณ์ ควรจะทำหน้าที่เป็นหน่วยงานหลักที่ดำเนินการบูรณาการทรัพยากรดังกล่าวเพื่อให้การจัดการขยะประสบผลสำเร็จซึ่งอาจเชื่อมโยง

กับเทศบาลหรือองค์การบริหารส่วนตำบลที่กระจายอยู่ทุกอำเภอ ผู้เขียนเสนอให้องค์การบริหารส่วนจังหวัด จัดตั้งคณะทำงานเพื่อทำหน้าที่ศึกษา วิเคราะห์ เพื่อหารูปแบบที่เหมาะสมของการบูรณาการทรัพยากรเพื่อให้การดำเนินการจัดการขยะสอดคล้องกับบริบทของแต่ละจังหวัด

เทศบาล ส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในชุมชนเมืองที่มีผู้อยู่อาศัยอยู่หนาแน่นและเป็นศูนย์กลางของกิจกรรมต่าง ๆ ถือได้ว่าเป็นพื้นที่ผลิตขยะปริมาณมากกว่าพื้นที่ส่วนอื่น ๆ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบเทศบาลขนาดใหญ่ที่มีศักยภาพจึงควรหาพื้นที่เหมาะสมนอกเขตชุมชนเป็นแหล่งกำจัดขยะ ควบคู่ไปกับการรณรงค์การลดปริมาณขยะในทุกรูปแบบ รวมถึงการออกเทศบัญญัติเพื่อควบคุมปริมาณขยะด้วย และเทศบาลขนาดเล็กอาจปรับบทบาทมาเน้นการรณรงค์และสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานอื่น ๆ เพื่อสร้างเครือข่ายที่มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะกับองค์การบริหารส่วนจังหวัดและท้องถิ่นใกล้เคียง

องค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งส่วนใหญ่มีพื้นที่นอกเขตชุมชนเมืองและมีอาณาบริเวณกว้าง การจัดการขยะสามารถดำเนินการได้โดยการคัดแยกและฝังกลบ อย่างไรก็ตาม สามารถมีส่วนร่วมเป็นภาคีเครือข่ายของการดำเนินการให้เกิดประโยชน์ต่อระบบการจัดการขยะโดยร่วมมือกับหน่วยงานองค์การบริหารส่วนจังหวัดหรือเทศบาลในการสร้างระบบการกำจัดขยะในพื้นที่ ซึ่งองค์การบริหารส่วนตำบลจะได้รับประโยชน์จากการเป็นเจ้าของพื้นที่ สามารถสร้างงานสร้างอาชีพในกับคนในพื้นที่ รวมถึงการเป็นหน่วยงานปฏิบัติการทำหน้าที่สร้างความรู้ความเข้าใจกับประชาชนเห็นถึงความจำเป็นและภารกิจที่สำคัญของการจัดการขยะ

ประการที่สาม กำหนดเป้าหมายให้ชัด องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นทุกรูปแบบควรกำหนดสัดส่วนหรือกำหนดตัวชี้วัดด้านการจัดการขยะที่ครอบคลุมทั้งการรณรงค์ป้องกันการสร้างความตระหนักแก่ประชาชน และการกำจัดที่สอดคล้องกับสภาพชุมชน โดยเฉพาะการสร้าง ความตระหนักให้แก่แรงงานข้ามชาติที่ท้องถิ่นควรดำเนินการอย่างเป็นทางการและเป็นรูปธรรมและต่อเนื่อง หรือการออกมาตรการบางอย่างในท้องถิ่นเพื่อลดปริมาณขยะถือเป็นสิ่งที่ควรดำเนินการอย่างจริงจัง

ประการที่สี่ กำหนดบทบาทและการดำเนินงานที่มีความเป็นเฉพาะของเมืองชายแดน ผู้เขียนเสนอให้มีการจัดตั้ง “หน่วยงานที่ทำหน้าที่จัดการความรู้และพัฒนานวัตกรรม การจัดการขยะ” ขึ้น โดยหน่วยงานนี้มีบทบาทในการสร้างเครือข่ายกับหน่วยงานต่าง ๆ ในพื้นที่ เพื่อบูรณาการทำงานร่วมกันและเป็นแหล่งรวบรวม คิดค้น พัฒนาระบบ วิธีการจัดการขยะ ให้สอดคล้องตามบริบทของพื้นที่ ซึ่งหากปฏิบัติตามขั้นตอนที่ผู้เขียนเสนอและดำเนินการอย่างต่อเนื่องจะเป็นประโยชน์ต่อกระบวนการจัดการขยะและจะเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการสร้างความตระหนัก รวมถึงความร่วมมือในการจัดการขยะทุกพื้นที่ โดยเฉพาะการทำให้ขยะเป็นสินค้าจะเป็นสิ่งสำคัญ และคงเป็นจุดเริ่มต้นที่ดีของการจัดการขยะอย่างยั่งยืน

ประการที่ห้า ข้อเสนอแนะสำหรับจังหวัดระนองในฐานะเมืองชายแดนซึ่งมีความหลากหลายของผู้คน การสร้างระบบการจัดการขยะควรดำเนินการในลักษณะบูรณาการร่วม เช่นเดียวกับกรณีของเทศบาลนครเชียงใหม่ที่สร้างเครือข่ายจัดการขยะจนดำเนินการได้อย่างมี

ประสิทธิภาพ และได้รับการยกย่องจากหน่วยงานต่าง ๆ ระนองจึงจำเป็นต้องสร้างเครือข่ายการทำงานในลักษณะนี้ด้วย และต้องเป็นเครือข่ายที่มีลักษณะแบบแนวราบ กล่าวคือ มีความเท่าเทียมซึ่งกันและกัน สามารถเสนอแนวคิดและต่อรองได้จะทำให้เกิดความคิด ริเริ่ม ในการจัดกิจกรรม โดยมีหน่วยงานหลักที่เป็นแม่ข่ายที่คอยประสาน และเชื่อมโยงทรัพยากรที่จำเป็นต้องใช้ร่วมกัน และการขับเคลื่อนงานจำเป็นต้องน้อมนำแนวปฏิบัติ “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 มาใช้เป็นแนวปฏิบัติ เนื่องจากพื้นที่แห่งนี้มีความหลากหลายของผู้คน ซึ่งการดำเนินการด้วยความเข้าใจข้อจำกัดของสภาพชุมชนจะมีโอกาสประสบความสำเร็จได้ อย่างไรก็ตาม การตั้งหน่วยงานที่ทำหน้าที่จัดการความรู้ และพัฒนานวัตกรรมจัดการขยะก็ควรดำเนินการควบคู่ไปด้วย โดยอาจกำหนดหน่วยงานที่มีอยู่เดิมหรือสร้างภารกิจนี้ในหน่วยงานใหม่ในพื้นที่ก็ได้ อนึ่ง หน่วยงานในลักษณะนี้ควรเป็นหน่วยงานที่ได้รับการยอมรับจากชุมชนถึงความสามารถเชิงวิชาการและวิชาชีพ รวมถึงมีความเป็นกลางในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เพราะต้องเสนอแนะให้ข้อคิดเห็นเพื่อการดำเนินการและนวัตกรรมต่าง ๆ ด้านการจัดการขยะที่มีความเกี่ยวข้องกับหลากหลายมิติ

12.3.6 สรุปและอภิปราย

ท่ามกลางบริบทความเป็นเมืองชายแดนที่มีความหลากหลายของผู้คนและมีลักษณะเฉพาะด้านสังคม วัฒนธรรม รวมถึงเป็นพื้นที่กำลังเติบโตทางด้านเศรษฐกิจและการขยายตัวของความเป็นเมือง เมืองชายแดนจึงประสบกับปัญหาขยะที่มีปริมาณเกินกว่าความสามารถในการกำจัด นับเป็นหนึ่งในปัญหาที่เมืองชายแดนต้องประสบ โดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ถูกกำหนดให้เป็นหน่วยงานที่มีภารกิจด้านการจัดการขยะซึ่งความสามารถหรือศักยภาพของแต่ละท้องถิ่นนั้นมีความแตกต่างกัน ท้องถิ่นที่อยู่ในเขตชนบทใช้วิธีการจัดการขยะด้วยการฝังกลบ และสามารถจัดการกับปริมาณขยะที่ผลิตในเขตพื้นที่ของตนเองได้ แต่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตเมืองซึ่งมีพื้นที่จำกัดและพื้นที่ส่วนใหญ่ถูกใช้เป็นอาคารบ้านเรือน พื้นที่ในการจัดการขยะจึงไม่เพียงพอกับปริมาณที่ผลิตในแต่ละวัน จำเป็นต้องหาพื้นที่รอบนอก เพื่อเป็นสถานที่จัดการ แต่กลับถูกต่อต้านจากประชาชนในพื้นที่นั้น ๆ โดยมองว่าไม่ควรนำขยะจากพื้นที่อื่น ๆ มาทิ้งหรือกำจัดในชุมชน ดังนั้น ท้องถิ่นในเขตเมืองจึงประสบปัญหาการจัดการขยะ และไม่สามารถดำเนินการได้ เมื่อพิจารณาในมิติด้านกฎหมาย กลับพบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่มีอำนาจหน้าที่ในการกำหนดสถานที่กำจัดขยะได้โดยตรง และพบว่ามักเกี่ยวข้องกับกฎหมายที่หลายหน่วยงานดูแล เช่น กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงมหาดไทย เป็นต้น ทางออกประการหนึ่ง ที่ควรกระทำคือ การสร้างแรงจูงใจให้ประชาชนในระดับชุมชนหันมาลดปริมาณขยะด้วย “การทำให้ขยะเป็นสินค้า” อย่างไรก็ตาม กระบวนการดังกล่าวจำเป็นต้องสร้างและดำเนินการอย่างเป็นระบบ ด้วยการจัดตั้งหน่วยงานที่ทำหน้าที่จัดการความรู้และพัฒนานวัตกรรมจัดการขยะ” ขึ้น และควรแบ่งขั้นตอนการทำงานเป็น 4 ขั้นตอนหลัก คือ (1) การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน เพื่อสร้างความเข้าใจในปรากฏการณ์อย่างแท้จริง (2) การสร้างและการพัฒนากิจกรรม/วิธีการอย่างหลากหลาย

(3) การขับเคลื่อนงานด้านการจัดการขยะอย่างต่อเนื่อง และ(4) การประเมินผลของการดำเนินงานชุดกิจกรรมและปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง รวมถึงการทบทวนภารกิจด้านการจัดการขยะให้มีหน่วยงานรับผิดชอบเพิ่มขึ้น โดยน้อมนำแนวปฏิบัติ “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 มาปรับใช้จึงจะมีโอกาสประสบความสำเร็จในภารกิจที่ท้าทายที่เกิดขึ้นนี้

12.4 การเสริมสร้างศักยภาพแกนนำเกษตรกรในการพัฒนาระบบเกษตรอินทรีย์ที่อิงหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนบ้านในไร่ อำเภอละอุ่น จังหวัดระนอง

ระนองเป็นจังหวัดที่มีทรัพยากรป่าไม้และดินที่อุดมสมบูรณ์ประกอบด้วยมีพื้นที่ติดกับทะเล ประชากรจึงประกอบอาชีพทำการประมงและทำการเกษตรเป็นหลัก แต่ด้วยปัจจุบันทรัพยากรทางทะเลลดน้อยลงมาก จึงหันมาทำสวนยางพารา สวนปาล์ม น้ำมัน และสวนผลไม้มากขึ้น เนื่องจากพื้นที่จังหวัดระนองฝนตกชุกและมีแหล่งน้ำที่สามารถทำการเกษตรได้ตลอดทั้งปี พื้นที่เกษตรทั้งจังหวัด 1,907,796.42 ไร่ ส่วนใหญ่เป็นพืชเศรษฐกิจ โดยพื้นที่ปลูกไม้ผลมีมากที่สุดถึง 45,430 ไร่ รองลงมา เป็นพื้นที่ปลูกไม้ยืนต้น 40,177 ไร่ พืชผัก 4,022 ไร่ ทำนา 2,022 ไร่ พืชไร่ 1,937 ไร่ และพื้นที่ปลูกไม้ดอกไม้ประดับ 57 ไร่ (สำนักงานเกษตรจังหวัดระนอง, 2554) ปัจจุบันประสบปัญหาเช่นเดียวกับระบบการผลิตระดับประเทศ กล่าวคือ ปัจจุบันเกษตรกรใช้สารเคมีในการทำการเกษตรเกินความจำเป็น ก่อให้เกิดสารพิษปนเปื้อนทั้งในสินค้าเกษตรและสิ่งแวดล้อม ดังที่ Thai-PAN (2559) เปิดเผยผลการตรวจสอบสารพิษตกค้างรอบที่ 2 ประจำปี 2559 พบผักผลไม้มีสารพิษตกค้างเกินมาตรฐาน 56%

อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันประชาชนในจังหวัดระนองให้ความสนใจอาหารเพื่อสุขภาพมากขึ้น จึงต้องการเรียนรู้การทำเกษตรอินทรีย์ เนื่องจากให้ความสำคัญกับการทำการเกษตรอย่างสร้างสรรค์ มุ่งเน้นการอนุรักษ์และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน เพื่อสร้างความมั่นคงและความปลอดภัยทางอาหาร ดังนั้น การเสริมสร้างความรู้แก่เกษตรกรและผู้สนใจในชุมชนเกี่ยวกับการทำเกษตรอินทรีย์ที่อิงกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อสร้างแกนนำที่สามารถขยายผลการปฏิบัติในชุมชนและพื้นที่อื่น ๆ ได้ จึงเป็นแนวทางหนึ่งของการสร้างพื้นที่อาหารปลอดภัยและในขณะเดียวกันก็สร้างชุมชนให้ใช้ชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง แนวทางดังกล่าวเป็นประโยชน์และจะสร้างความยั่งยืนแก่ชุมชนท้องได้ โดยเฉพาะการสร้างแกนนำเพื่อไปขับเคลื่อนงานต่อจะทำให้เกิดความยั่งยืนได้จึงดำเนินการเสริมสร้างศักยภาพแกนนำเกษตรกรในการพัฒนาระบบเกษตรอินทรีย์ที่อิงกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนบ้านในไร่ ตำบลบางพระเหนือ อำเภอละอุ่น จังหวัดระนอง

12.4.1 ขั้นตอนการดำเนินงาน

ดำเนินการระหว่างเดือนตุลาคม พ.ศ. 2558 ถึง เดือนกันยายน พ.ศ. 2560 กำหนดพื้นที่ บ้านในไร่ หมู่ที่ 1 ตำบลบางพระเหนือ อำเภอละอุ่น จังหวัดระนอง เป็นพื้นที่เป้าหมาย โดยสำรวจข้อมูลเบื้องต้นของชุมชน รวมถึงศึกษาความเป็นไปได้ของการจัดกิจกรรมและออกแบบกิจกรรม กำหนดกลุ่มเป้าหมาย เป็นครัวเรือนในพื้นที่ชุมชนบ้านในไร่ จำนวน 30 ครัวเรือน ด้วยวิธีแบบ

เจาะจง (Purposive sampling) กำหนดคุณสมบัติของครัวเรือนที่เข้าร่วมโครงการ (1) เป็นครัวเรือนที่มีความต้องการทำเกษตรอินทรีย์และสมัครเข้าร่วมโครงการ (2) เป็นครัวเรือนที่มีพื้นที่ดำเนินการและมีเอกสารสิทธิครอบครองที่ดิน และ(3) มีสัญชาติไทย ทั้งนี้ ครัวเรือนที่เข้าร่วมกิจกรรมมีการทำเกษตรอยู่แล้ว แต่ส่วนใหญ่เน้นการปลูกพืชเศรษฐกิจ คือ ปาล์มและยางพารา ซึ่งปลูกเชิงเดี่ยวเป็นหลัก ในขณะที่บางส่วนมีการปลูกแบบผสมผสานและใช้สารเคมีในกระบวนการผลิตทุกครัวเรือน โดยดำเนินการในลักษณะต่างคนต่างทำ มีการรวมกลุ่มแต่ยังไม่เข้มแข็ง ไม่มีการทำกิจกรรมที่ต่อเนื่อง เมื่อที่วิจัยลงพื้นที่พูดคุยถึงแนวทางดำเนินการจึงมีครัวเรือนสนใจเข้าร่วมตามจำนวนที่กำหนด

ขั้นที่ 1 สร้างความเข้าใจ/เปิดตัวโครงการเกษตรอินทรีย์วิถีพอเพียง วิทยาลัยชุมชนระนอง ลงพื้นที่ร่วมประชุมกับชุมชน ณ ศาลาเอนกประสงค์ประจำหมู่บ้าน โดยชี้แจงรายละเอียดและวัตถุประสงค์ของโครงการให้ประชาชนทราบ พร้อมกันนี้ได้รับสมัครครัวเรือนที่สนใจเข้าร่วมโครงการ จำนวน 30 ครัวเรือน

ขั้นที่ 2 เยี่ยมครัวเรือนที่เข้าร่วมโครงการ โดยลงพื้นที่เยี่ยมทุกครัวเรือนเพื่อประเมินความพร้อมและสอบถามความต้องการในการทำเกษตรอินทรีย์

ขั้นที่ 3 สนับสนุนวัสดุและอุปกรณ์ แก่แกนนำเกษตรอินทรีย์ เป็นการสนับสนุนอุปกรณ์และวัสดุตามความต้องการของแกนนำ โดยสนับสนุนอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร เช่น สายยาง บัวรดน้ำ ถังเพาะ เมล็ดพันธุ์ผัก กิ่งพันธุ์ไม้ผลและมอบสิ่งของดังกล่าวอย่างต่อเนื่อง แต่ละครัวเรือนไม่น้อยกว่า 3,000 บาท

ขั้นที่ 4 การเสริมสร้างความรู้ด้วยการศึกษาดูงานด้านเกษตรอินทรีย์วิถีพอเพียง โดยเดินทางเพื่อเรียนรู้การทำเกษตรอินทรีย์และการดำเนินชีวิตตามแนววิถีพอเพียงในพื้นที่จังหวัดกระบี่ ระหว่างวันที่ 25 – 27 เมษายน 2559 ศูนย์กสิกรรมไร้สารพิษตามโครงการพระราชดำริ อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดจังหวัดนครราชสีมา และโครงการช่างหัวมันตามพระราชดำริ จังหวัดเพชรบุรี ระหว่างวันที่ 14 – 16 กุมภาพันธ์ 2560 เพื่อเปิดมุมมองและสร้างแรงบันดาลใจในด้านการทำเกษตรตามวิถีพอเพียงซึ่งจะช่วยให้แกนนำได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์จากต่างพื้นที่อันจะนำมาประยุกต์ในชุมชนต่อไป

ขั้นที่ 5 ติดตามการดำเนินงานของแกนนำเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่ต้นแบบ เป็นการลงพื้นที่ติดตามการดำเนินงานของแกนนำหลักจากที่มีสนับสนุนวัสดุและอุปกรณ์ รวมถึงการพาไปทัศนศึกษาในพื้นที่อื่น โดยลงเยี่ยมทุกบ้านเพื่อประเมินผลการดำเนินงานรวมถึงสอบถามปัญหาอุปสรรคเกี่ยวกับการดำเนินการ

ขั้นที่ 6 เสริมความรู้ในการดำเนินงานตามความต้องการ เป็นการอบรมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อให้ความรู้และร่วมกันลงมือปฏิบัติการทำปุ๋ยชีวภาพ ตามที่ชุมชนต้องการ ได้แก่ (1) การทำปุ๋ยหมักชีวภาพจากพืชสด (2) ปุ๋ยหมักจากแกลบกาแฟและ(3) การทำน้ำหมักฮอร์โมนไข่ ซึ่งผลผลิตจะแจกจ่ายแก่สมาชิกทุกคน ดำเนินการ ณ บ้านไร่พรหมคงซึ่งเป็นแกน

นำที่สามารถดำเนินการอย่างเป็นรูปธรรม และสามารถใช้พื้นที่บริเวณบ้านของตนเอง จัดตั้งเป็นศูนย์การเรียนรู้ด้านเกษตรอินทรีย์

ขั้นที่ 7 กิจกรรมสรุปผลการดำเนินงานด้านเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่ต้นแบบเป็นการดำเนินการในขั้นสุดท้ายของกิจกรรมการสร้างและพัฒนาเครือข่ายเกษตรอินทรีย์จังหวัดระนอง เพื่อจัดการความรู้ด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างแนวปฏิบัติที่ดีของการดำเนินการปิดไป

12.4.2 ผลการดำเนินงาน

(1) **ความรู้และทัศนคติเกี่ยวกับการทำเกษตรอินทรีย์ที่อิงเศรษฐกิจพอเพียง** การประเมินความรู้ความเข้าใจในประเด็นต่าง ๆ ผ่านข้อคำถาม 10 ประเด็นของแกนนำเกษตรอินทรีย์วิถีพอเพียง ชุมชนบ้านในไร่ ตำบลบางพระเหนือ อำเภอละอุ่น จังหวัดระนอง พบประเด็นสำคัญ 3 ประเด็น ได้แก่

ประเด็นแรก กลุ่มแกนนำให้ความเห็นว่าบางครั้งการปลูกผักสวนครัวก็ไม่ได้ทำให้หมดหนี้ ซึ่งผู้ตอบคำถาม 26 คน (ร้อยละ 86.7) เห็นด้วยและ จำนวน 4 คน (ร้อยละ 13.3) ตอบว่าไม่เห็นด้วย แสดงให้เห็นว่าผู้เข้าร่วมโครงการยังให้ความสำคัญกับการปลูกผักเพื่อขายเป็นสินค้า

ประเด็นที่สอง การปลูกพืชโดยใช้ปุ๋ยเคมีหากไม่ใช้สารเคมีพวกยาฆ่าแมลงก็ถือว่าเป็นการทำเกษตรอินทรีย์ ซึ่งพบว่า มีผู้เห็นด้วย จำนวน 8 คน (ร้อยละ 26.7) และไม่เห็นด้วย จำนวน 22 คน (ร้อยละ 73.3) แสดงให้เห็นว่าแกนนำที่เข้าร่วมโครงการบางส่วนยังมีความเข้าใจผิดเกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์

ประเด็นที่สาม การขับเคลื่อนชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของหน่วยงานราชการมีมากเกินไป ซึ่งผู้เห็นด้วย จำนวน 16 คน (ร้อยละ 57.1) และไม่เห็นด้วย จำนวน 12 คน (ร้อยละ 42.9) แสดงให้เห็นว่า การขับเคลื่อนชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของหน่วยงานราชการ แกนนำบางส่วนรู้สึกเบื่อหน่ายกับการดำเนินงานของราชการที่มักเลือกกลุ่มเป้าหมายดำเนินงานกลุ่มเดิม ๆ ที่ประสบความสำเร็จแล้ว ซึ่งแกนนำที่เห็นด้วยส่วนใหญ่เป็นผู้ที่ดำเนินการได้อย่างเป็นรูปธรรม ขณะที่แกนนำที่ไม่เห็นด้วยเป็นแกนนำที่เพิ่งเริ่มต้นทำกิจกรรม ข้อเท็จจริงพบว่า หลังจากทีมวิจัยเข้าไปทำกิจกรรมได้ระยะหนึ่งมีหน่วยงานราชการหลายหน่วยเข้าไปทำกิจกรรมกับแกนนำที่ดำเนินการได้อย่างเป็นรูปธรรมเพิ่มขึ้นด้วย ถือเป็นสิ่งที่ดีหากมีการส่งเสริมอย่างต่อเนื่องและกระจายกลุ่มเป้าหมายให้มากยิ่งขึ้น แทนที่จะใช้กลุ่ม/พื้นที่เดิมที่ประสบความสำเร็จอยู่แล้ว ประเด็นน่าสนใจอื่น ๆ

(2) **การติดตามประเมินผลการขับเคลื่อนกิจกรรมเกษตรอินทรีย์ที่อิงเศรษฐกิจพอเพียง** การดำเนินกิจกรรมตามโครงการเกษตรอินทรีย์วิถีพอเพียงของเครือข่าย ชุมชนบ้านในไร่ ตำบลบางพระเหนือ อำเภอละอุ่น จังหวัดระนอง พบว่า จำนวน 16 ครั้งเรือน (ร้อยละ 53) สามารถดำเนินการได้ตามที่กำหนด มีผลผลิตสำหรับการบริโภคในครัวเรือน สามารถแจกให้กับผู้อื่น และมีรายได้จากการจำหน่ายผลผลิต ถือเป็นกลุ่มที่มีศักยภาพเป็นแกนนำได้ซึ่งกลุ่มนี้ส่วนใหญ่ครอบครัวมีความพร้อมทางด้านเศรษฐกิจ มีความชอบในการทำเกษตรและเป็นผู้ที่มีทัศนคติที่ดีต่อหลักปรัชญา

ของเศรษฐกิจพอเพียง ในขณะที่อีก 14 คร้วเรือน (ร้อยละ 47) สามารถดำเนินการได้ตามที่กำหนด มีผลผลิตบริโภคในครัวเรือน สามารถแจกให้กับผู้อื่นได้ แต่ยังไม่ถึงขั้นจำหน่ายได้เนื่องจากปริมาณมีจำนวนน้อย ซึ่งเป็นแกนนำที่เริ่มทำกิจกรรมและบางส่วนมีพื้นที่น้อย

(3) ความพึงพอใจของผู้ร่วมกิจกรรมเกษตรกรอินทรีย์ที่อิงเศรษฐกิจพอเพียง ความพึงพอใจของผู้ร่วมโครงการเกษตรกรอินทรีย์วิถีพอเพียง กำหนดการแปลผล ดังนี้ 0.00 – 0.99 ไม่พึงพอใจ 1.00 – 1.66 พอใจน้อย 1.67 – 2.32 พอใจปานกลาง และ 2.33 – 3.00 พอใจมาก โดยผู้เข้าร่วมโครงการมีความพึงพอใจการดำเนินงานโดยรวมอยู่ในระดับมาก (เฉลี่ย 2.83) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ผู้เข้าร่วมโครงการมีความพึงพอใจ ด้านกระบวนการจัดการของโครงการ สูงสุด (ระดับมาก เฉลี่ย 2.89) รองลงมาด้านบุคลากรของโครงการ (ระดับมาก เฉลี่ย 2.88) ด้านผลผลิตของโครงการ (ระดับมาก เฉลี่ย 2.84) และการสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ของโครงการ (ระดับมาก เฉลี่ย 2.71) ตามลำดับ

12.4.3 การถอดบทเรียนและค้นหาแนวปฏิบัติที่ดี

การขับเคลื่อนงานด้านการพัฒนาแกนนำเกษตรกรอินทรีย์ที่อิงกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงร่วมกับชุมชนจากการจัดกิจกรรม รวมถึงศึกษาปัญหา ความต้องการ และเงื่อนไขความสำเร็จของการดำเนินงานในชุมชน สามารถสรุปรูปแบบการขับเคลื่อนงานด้านการพัฒนาแกนนำเกษตรกรอินทรีย์ที่อิงเศรษฐกิจพอเพียงร่วมกับชุมชน คือ รูปแบบการดำเนินงานตามหลัก “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ โดยมีขั้นตอนการดำเนินงาน ประกอบด้วยขั้นตอนหลัก ๆ 6 ขั้นตอน ได้แก่ (1) ขั้นสร้างความเข้าใจ (2) ขั้นวางแผน (3) ขั้นประชาสัมพันธ์ (4) ขั้นดำเนินงาน (5) ขั้นประเมินผล และ(6) ขั้นปรับปรุง/พัฒนา รายละเอียดแต่ละขั้น ดังนี้

(1) ขั้นสร้างความเข้าใจ ส่งเสริมให้ผู้นำและผู้ที่มีสมาชิกของชุมชนให้ความเคารพนับถือ เป็นกลไกหลักในการสร้างแนวคิด แนวทางการดำเนินชีวิตและการสร้างค่านิยมที่พึงประสงค์ของการทำเกษตรอินทรีย์วิถีพอเพียง

(2) ขั้นวางแผน เป็นขั้นตอนกำหนดทิศทางในการทำงาน โดยต้องได้รับโอกาสจากผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อร่วมกำหนดทิศทางการดำเนินงาน เน้นความร่วมมือเชิงคุณภาพ ทั้งรูปแบบอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการซึ่งขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญมากต่อการทำงานในขั้นต่อไป เพราะหากไม่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมตั้งแต่ต้นไม่สามารถรับรู้ที่มาและวัตถุประสงค์ของการทำงานจะทำให้ขาดความตระหนักถึงผลที่เกิดขึ้นรวมถึงความร่วมมือและความภาคภูมิใจในผลงาน

(3) ขั้นประชาสัมพันธ์ เป็นขั้นที่ผู้ดำเนินงานแจ้งให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทราบอย่างทั่วถึงเชิญชวนให้ทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมอย่างมีศิลปะ โดยผ่านสื่อในชุมชนอย่างหลากหลายที่ทุกคนเข้าถึงได้ง่าย เช่น การจัดป้ายประชาสัมพันธ์ในหมู่บ้าน วิทยุชุมชน เสียงตามสายในหมู่บ้าน แผ่นพับ ใบปลิว แจกตามบ้านเรือน เป็นต้น

(4) **ขั้นดำเนินงาน** การดำเนินงานที่มีโอกาสประสบความสำเร็จจึงต้องเข้าใจความเชื่อและวิถีชีวิต กิจกรรมใดที่ขัดกับหลักดังกล่าวก็จะขาดการยอมรับและถูกต่อต้านในที่สุด การดำเนินงานจึงจำเป็นต้องมีการพูดคุยเพื่อหาจุดร่วมที่เหมาะสมทุกฝ่ายยอมรับได้ โดยให้ผู้นำตามธรรมชาติในชุมชนหรือองค์กรปกครองท้องถิ่นเป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินงาน เนื่องจากเป็นหน่วยงานที่ทุกฝ่ายให้การยอมรับและเห็นว่าเหมาะสมที่สุด โดยมีหน่วยงานอื่น ๆ ให้การสนับสนุนในส่วนที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ ในการดำเนินงานต้องมีผู้ประสานและส่งเสริมงานอย่างเพียงพอ ต้องเปิดโอกาสให้ทุกครัวเรือนร่วมดำเนินการด้วย

(5) **ขั้นประเมินผล** เป็นการประเมินผลการดำเนินงานโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้อง

(6) **ขั้นปรับปรุง/พัฒนา** เมื่อประเมินเสร็จสิ้นให้มีการปรับปรุงในข้อบกพร่องที่เกิดจากการสะท้อนของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อนำไปสู่ขั้นตอนการสร้างความเข้าใจอีกครั้ง หากผลการดำเนินงานดีอยู่แล้วก็พัฒนาเพื่อให้ดียิ่งขึ้นอีก หรือรักษาสภาพให้คงอยู่และนำไปสู่ขั้นตอนการสร้างความเข้าใจอีกเช่นกัน

12.4.4 สรุปและอภิปราย

การสร้างและพัฒนาแกนนำเกษตรอินทรีย์ที่อิงกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในครั้งนี้ ดำเนินการโดยใช้พื้นที่ชุมชนบ้านโนไร่ หมู่ที่ 1 ตำบลบางพระเหนือ อำเภอละอุ่น จังหวัดระนอง เป็นพื้นที่ดำเนินการสืบเนื่องจากเป็นชุมชนที่มีความพร้อมในระดับที่พัฒนาได้ และเป็นความต้องการของชุมชน โดยครัวเรือนที่เข้าร่วมโครงการในครั้งนี้ จำนวน 30 ครัวเรือนเป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด และเป็นครัวเรือนที่ผ่านการประเมินความพร้อมเบื้องต้นแล้วที่มีความตั้งใจดำเนินการจริง การดำเนินการ 7 ขั้นตอน ประกอบด้วย ขั้นที่ 1 สร้างความเข้าใจ/เปิดตัวโครงการ ขั้นที่ 2 เยี่ยมครัวเรือนที่เข้าร่วมโครงการ ขั้นที่ 3 สนับสนุนวัสดุและอุปกรณ์ ขั้นที่ 4 เสริมสร้างความรู้ด้วยการศึกษาดูงานด้านเกษตรอินทรีย์ที่อิงเศรษฐกิจพอเพียง ขั้นที่ 5 ติดตามการดำเนินงานของแกนนำ ขั้นที่ 6 เสริมความรู้ในการดำเนินงาน และขั้นที่ 7 การถอดบทเรียนการพัฒนาแกนนำเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่ต้นแบบ โดยทุกขั้นตอนประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนด ครัวเรือนทั้งหมดที่เข้าร่วมกิจกรรมได้รับความรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ มีโอกาสได้เยี่ยมชมการทำเกษตรอินทรีย์ที่อิงเศรษฐกิจพอเพียงที่ประสบความสำเร็จแล้วและนำมาปรับใช้กับบริบทของชุมชน โดยทุกครัวเรือนได้นำมาปรับใช้กับครัวเรือนของตนเอง มีการปลูกพืชผักสวนครัวไว้บริโภค ส่วนที่เหลือนำไปจำหน่ายในชุมชนด้วย ส่งผลให้ครัวเรือนมีรายได้เพิ่มขึ้นและแต่ละครัวเรือนมีการเผยแพร่ความรู้ รวมถึงประสบการณ์ที่ได้รับเกี่ยวกับความสำคัญของการบริโภคพืชผักปลอดสารพิษไปยังเพื่อนบ้านอีกด้วย การติดตามผลหลังจากการทำกิจกรรมแล้ว พบว่า ครัวเรือนที่เข้าร่วมโครงการระบุเหมือนกันว่า เป็นกิจกรรมที่สร้างพื้นที่อาหารปลอดภัยได้อย่างจริงจัง ปัจจุบันชุมชนบ้านโนไร่ได้รับการยอมรับว่าเป็นชุมชนที่ปลูกผักปลอดสารพิษและมีพ่อค้าแม่ค้าเข้าไปรับซื้อผลผลิตจากสวนทุกวัน ส่งผลให้นอกจากมีอาหารที่เพียงพอแล้ว ยังดีต่อสุขภาพด้วยและสามารถลดภาระค่าใช้จ่ายในครัวเรือนได้จริง การดำเนินการ

แบบมีส่วนร่วมจึงเป็นเครื่องมือที่สำคัญของการเสริมสร้างศักยภาพแกนนำในการพัฒนาระบบเกษตรอินทรีย์ได้เป็นอย่างดี และเป็นตัวอย่างหนึ่งของการสร้างความเข้มแข็งชุมชนท้องถิ่น

12.5 สรุป

การเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษาประกอบด้วยขั้นตอนหลัก คือ ขั้นการพัฒนากรณีศึกษา และขั้นการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษา กระบวนการการพัฒนากรณีศึกษา มีขั้นตอนที่สำคัญประกอบด้วย การเลือกแหล่งที่มาของกรณีศึกษาและการขอความยินยอมเบื้องต้น การเก็บข้อมูล การเขียนกรณีศึกษา และยินยอมจากแหล่งข้อมูลสำหรับการจัดการเรียนการสอน ขั้นการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษาเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้วยวิธีการอภิปรายกลุ่ม สามารถสร้างองค์ความรู้ได้อย่างหลากหลาย ตัวอย่างกรณีศึกษาด้านการเมืองการปกครองท้องถิ่นในจังหวัดระนอง ได้แก่ การวิเคราะห์จำนวนสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลจังหวัดระนองตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2562 การจัดการขยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดระนองเป็นการนำเสนอปรากฏการณ์แก้ไขปัญหาขยะของจังหวัดระนองในฐานะเป็น 1 ใน 20 จังหวัดที่มีปัญหาด้านการจัดการขยะมากที่สุด โดยวิเคราะห์ศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในฐานะหน่วยงานหลักที่ต้องดำเนินการ และการเสริมสร้างศักยภาพแกนนำเกษตรกรในการพัฒนาระบบเกษตรอินทรีย์ที่อิงหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนบ้านโนไร่ อำเภอละอุ่น จังหวัดระนอง เป็นการส่งเสริมเศรษฐกิจและสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กรณีตัวอย่างทั้งหมดสามารถเรียนรู้การเมืองการปกครองท้องถิ่นในมิติต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี เนื่องจากเป็นกรณีตัวอย่างในพื้นที่จังหวัดระนอง

บรรณานุกรม

- Thai-PAN. (2559). รายงานผลการสุ่มตรวจสารพิษตกค้างในผักผลไม้ ครั้งที่ 2/2559. กรุงเทพฯ: Thai-PAN.
- โกวิทย์ พวงงาม. (2553). การจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่นและท้องถิ่น. กรุงเทพฯ: บพิธการพิมพ์ จำกัด.
- ปรีวัฒน์ ช่างคิด. (2559). การรับฟังความคิดเห็นของประชาชนกรณีโครงการก่อสร้างระบบผลิตน้ำประปาของการประปาส่วนภูมิภาคสาขาระนอง. *วิทยาการจัดการ*, 33(2)135 - 160.
- พสุดี พลพิชัย. (2559). การปกครองท้องถิ่นไทย : ประชาธิปไตยที่แท้จริง คือการปกครองตนเอง. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี*, 8(2)69-88.
- สนิท จรอนันต์. (2548). ความเข้าใจเรื่องการเมืองการปกครองท้องถิ่นไทย. กรุงเทพฯ: สถาบันนโยบายศึกษา.
- สถาบันพระปกเกล้า. (2558). บันทึกเรื่องเด่นรางวัลพระปกเกล้า. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.
- สำนักข่าวออนไลน์ไทยพับลิกา ThaiPublica. (2557). สถานการณ์ขยะของไทย วิฤตติขยะ 26 ล้านตัน กำจัดได้อย่างถูกต้องแค่ 7.2 ล้านตัน. 2 กันยายน 2557. เข้าถึงได้จาก สำนักข่าวออนไลน์ไทยพับลิกา ThaiPublica.org : <https://thaipublica.org/2014/09/thailandsgarbage-crisis/>
- สำนักงานเกษตรจังหวัดระนอง. (2554). ข้อมูลพื้นฐานทางการเกษตร. เข้าถึงได้จาก สำนักงานเกษตรจังหวัดระนอง : <http://www.ranong.doae.go.th/index-home.html>
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2558). รายงานประชากรแฝงปี 2553. กรุงเทพฯ: กลุ่มสถิติ ประชากร สำนักสถิติสังคม สำนักงานสถิติแห่งชาติ.
- สำนักทะเบียนกลาง กรมการปกครอง. (2560). *ประกาศจำนวนประชากร*. สืบค้นเมื่อ 28 กุมภาพันธ์ 2560. เข้าถึงได้จาก ระบบสถิติทางงานทะเบียน: http://stat.bora.dopa.go.th/stat/y_stat59.htm
- สำนักประชาสัมพันธ์เขต 1 ขอนแก่น. (2559). *ลักษณะของสังคมไทย*. สืบค้นเมื่อ 20 มิถุนายน 2559. เข้าถึงได้จาก สำนักประชาสัมพันธ์เขต 1 ขอนแก่น: https://region1.prd.go.th/ewt_news.php?nid=42361
- สำนักประชาสัมพันธ์เขต 5 (2559). ปัญหาขยะของจังหวัดระนอง เข้าชั้นวิกฤติ ถ้าไม่มีการบริหารจัดการ ล่าสุดมีปริมาณขยะวันละมากกว่า 130 ตันต่อวัน. ค้นเมื่อ 20 กุมภาพันธ์ 2561. จาก region5.prd.go.th/ewt_news.php?nid=28134
- พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2562.
- พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2562.
- ระเบียบระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยเงินค่าตอบแทนนายกองค์การบริหารส่วนตำบล รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบล ประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบล รองประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบล

บริหารส่วนตำบล สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล เลขานุการนายกองค์การบริหารส่วนตำบล และเลขานุการสภาองค์การบริหารส่วนตำบล (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2557.

ระเบียบระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยเงินค่าตอบแทนนายกองค์การบริหารส่วนตำบล รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบล ประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบล รองประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบล สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล เลขานุการนายกองค์การบริหารส่วนตำบล และเลขานุการสภาองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2554.

การสัมภาษณ์

เจษฎา ชูชาติ. (18 กรกฎาคม 2560). การกำหนดพื้นที่กำจัดขยะ. สัมภาษณ์. นายกองค์การบริหารส่วนตำบลบางแก้ว อำเภอลำลูกเกด จังหวัดระนอง.

สมชาย คล้ายสวี่. (29 เมษายน 2560). การจัดการขยะในพื้นที่. สัมภาษณ์. นายกองค์การบริหารส่วนตำบลทรายแดง อำเภอลำลูกเกด จังหวัดระนอง.

วิกรม โชติกรณ์. (25 มีนาคม 2560). ความคิดเห็นด้านการจัดการขยะในพื้นที่. สัมภาษณ์. ผู้นำชุมชนในเขตเทศบาลเมืองระนอง.

สันติภาพ พวงสุวรรณ. (26 เมษายน 2560). ปัญหาขยะในพื้นที่. สัมภาษณ์. รองนายกเทศมนตรีตำบลปากน้ำท่าเรือ อำเภอลำลูกเกด จังหวัดระนอง.

แบบฝึกหัดประจำหน่วย

คำชี้แจง จงตอบคำถามต่อไปนี้ให้ได้ใจความสมบูรณ์

1. ให้เขียนแผนภาพขั้นตอนการพัฒนากรณีศึกษาด้านการเมืองการปกครองท้องถิ่น
2. ให้แสดงความคิดเห็นถึงความเหมาะสม กรณีจำนวนสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดระนอง ตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2562
3. ให้เสนอแนะแนวทางการจัดการขยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดระนอง
4. ให้ระบุจุดเด่นการเสริมสร้างศักยภาพแกนนำเกษตรกรในการพัฒนาระบบเกษตรอินทรีย์ที่อิงหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนบ้านในไร่ อำเภอละอุ่น จังหวัดระนอง พร้อมเสนอแนะแนวทางการดำเนินงานในครั้งต่อไป

แบบประเมินผลหลังเรียนประจำหน่วย

คำชี้แจง ให้เลือกตอบข้อที่ถูกที่สุดเพียงข้อเดียว

- ข้อใดกล่าวถูกต้องเกี่ยวกับการเรียนรู้ด้วยกรณีศึกษา
 - การเรียนรู้ที่เน้นความสนใจของผู้เรียนเป็นหลัก
 - กระบวนการเรียนรู้ที่เน้นการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน
 - เป็นกิจกรรมอะไรก็ได้ ตามความสนใจและต้องสอดคล้องกับคำอธิบายรายวิชา
 - ถูกทุกข้อ
- ข้อใดเป็นกรณีศึกษาที่เหมาะสมในการเรียนรู้มากที่สุด
 - มีความสอดคล้องกับสังคมวัฒนธรรมท้องถิ่น
 - กระตุ้นให้ผู้อ่านมีการถกประเด็นและเน้นให้เกิดการตัดสินใจ
 - เป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในชุมชนนั้น ๆ
 - เป็นกรณีศึกษาที่เกิดจากการพัฒนาระหว่างผู้เรียนและผู้สอน
- ข้อใดไม่ใช่มิติการแบ่งระดับความซับซ้อนของกรณีศึกษา
 - มิติการวิเคราะห์
 - มิติทฤษฎี
 - มิติด้านคุณค่าต่อสังคม
 - มิติการนำเสนอ
- ข้อใดช่วยให้การเรียนรู้ด้วยกรณีศึกษาเกิดประโยชน์สูงสุด
 - การเข้าใจระดับความซับซ้อนของกรณีศึกษา
 - การอ่านและวิเคราะห์กรณีศึกษาอย่างเป็นระบบ
 - ความสามารถในการระบุประเด็นปัญหาในกรณีศึกษา
 - เสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาที่เป็นไปได้
- ตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2562 องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะพะยาม มีสมาชิกสภาที่คน
 - 4 คน
 - 6 คน
 - 8 คน
 - 10 คน

6. การจัดการขยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดระนองประสบกับปัญหาใดมากที่สุด
 - ก. บุคลากรไม่เพียงพอ
 - ข. มีการนำขยะจากนอกพื้นที่มาทิ้ง
 - ค. ขาดงบประมาณดำเนินการ
 - ง. ไม่มีพื้นที่กำจัดขยะ

7. ข้อใดไม่ใช่ปัจจัยหลักของปัญหาขยะในจังหวัดระนอง
 - ก. ขาดการบูรณาการด้านการจัดการขยะของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
 - ข. พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นของหน่วยงานราชการ เช่น กรมอุทยาน กรมป่าไม้
 - ค. ขาดการคัดแยกขยะระดับครัวเรือน
 - ง. การดำเนินการจัดการขยะมีกฎหมายเกี่ยวข้องกับหลายหน่วยงาน

8. ข้อใดเป็นแนวทางการจัดการขยะที่เหมาะสมที่สุดสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดระนอง
 - ก. การสร้างเครือข่ายการทำงานร่วมกันทุกภาคส่วน
 - ข. การเพิ่มมาตรการควบคุมการจัดเก็บขยะ
 - ค. การออกกฎหมายควบคุมการจัดการขยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้ครอบคลุมทั้งจังหวัด
 - ง. การเพิ่มพื้นที่สำหรับฝังกลบขยะ

9. ข้อใดเป็นปัญหาเกี่ยวกับการเกษตรของจังหวัดระนอง
 - ก. สภาพพื้นที่ไม่เอื้อต่อการทำเกษตร
 - ข. พื้นที่การเกษตรส่วนใหญ่หันมาปลูกพืชเศรษฐกิจ
 - ค. มีการใช้สารเคมีในกระบวนการปลูกเกินมาตรฐาน
 - ง. พื้นที่เพาะปลูกได้รับผลกระทบจากดินเค็ม

10. ข้อใดเป็นแนวปฏิบัติที่ดีด้านการพัฒนาแกนนำเกษตรกรอินทรีย์ที่อิงเศรษฐกิจพอเพียงร่วมกับชุมชน
 - ก. การสร้างความเข้าใจกับผู้เกี่ยวข้อง
 - ข. การวางแผนร่วมกัน
 - ค. การประชาสัมพันธ์โครงการ/กิจกรรม
 - ง. การดำเนินงาน
